AZ AMERIKAI ACÉLIPAR ÚJABB VISSZAESÉSSEL SZÁMOL

88. VII. 27.

New York-i tudósítónktól:

Az amerikai acélipari szakemberek többségének véleménye szerint a második félévben véget ér az iparág törékeny fellendülése, s az évtized végéig ismét csökken a termelés. Az USA acéliparában csaknem hétesztendős válságperiódus után a mérsékelt fellendülés 1987 első félévében vette kezdetét. A kényszerű „fogyókúra" — a dolgozók számának jelentős csökkentése, több száz acélüzem bezárása, a termelőkapacitások mintegy 40 százalékának felszámolása — után az amerikai acélipar az idei esztendő első negyedévét 560 millió dolláros nyereséggel zárta. Nem végleges adatok szerint az iparág nyeresége az első félévben 1,2 milliárd dollár volt.

A másfél éve tartó fellendülést jelentősen segítette a dollár értékvesztése, a kvótamegállapodások miatt csökkenő import, valamint az emelkedő piaci árak. Tizennyolc hónap alatt a termelőkapacitások 18 százalékkal zsugorodtak, s 1988 első felében az ágazat kapacitáskihasználtsága meghaladta a 90 százalékot.

Az első félévben az acélipari termelés 41,8 millió tonna volt, s az előrejelzések szerint a második félév termelése nem haladja meg majd a 36,8 millió tonnát. *Robert Boni*, az *Armco* acélipari óriásvállalat elnöke (ennek a cégnek volt a vezetője korábban az USA kereskedelmi minisztere, *William Verity*) nagyobb termeléscsökkenéssel számol; szerinte az iparág kibocsátása a második félévben 35 millió tonna lesz. (1987-ben az amerikai acélipar termelése 76 millió tonna volt, tehát egész évre számítva azonos teljesítmény várható.)

Az újabb visszaesést a szakértők több tényezővel magyarázzák. A második félévben keresletcsökkenés várható az acéltermékek iránt az autó- és az építőiparban, ez a két ágazat az acélipar legfontosabb vásárlója. A *WEFA* piackutató intézet véleménye szerint a kereslet visszaesése nem független a kamatlábak emelkedésétől, valamint a beruházási tevékenység várható lelassulásától sem. Az előrejelzések szerint az amerikai magánfogyasztók a második félévben visszafogják a gépkocsivásárlásokat.

A kereslet jelzett csökkenéséhez az is hozzájárul, hogy az elmúlt másfél évben az acélfelhasználók feltöltötték raktáraikat. A következő hónapokban az acélfelhasználók megkezdik a raktárkészletek „felélését".

A WEFA véleménye szerint a termelés 1989-ben és 1990-ben elmarad majd az ideitől az acéliparban. Veszélyezteti az újabb talpra állást, illetve fellendülést, hogy az amerikai iparban mind jobban terjednek az acélhelyettesítő anyagok, többek között a különleges műanyagok és az alumínium.

Egymillióan az USA-ban

„Kötetlen" telefon

A személyi számítógépek, a mikrohullámú sütők és a telefax berendezések mellett az amerikai és a nyugat-európai elektronikai piac legújabb slágere a hordozható telefonrendszer, külföldön használatos nevén a celluláris telefon. A hagyományos rádiótelefont fokozatosan felváltó hordozható telefon ma még nem olcsó, de a szakemberek véleménye szerint a következő esztendőkben a készülékek ára rohamosan csökkenni fog és a 90-es évek közepén a világon több millió előfizetője lesz a korszerű távközlési rendszernek.

A mobil telefon elsősorban azért előnyös, mert nincsen helyhez kötve: telefonbeszélgetését lebonyolíthatja gépkocsiból, de egy mozdulattal ki is tudja emelni onnan a formatervezett készüléket, s a továbbiakban aktatáskájában, vagy akár a zsebében is „hordhatja". S lehet telefonálni az utcáról, a mozi előcsarnokából, a piacról — gyakorlatilag tehát bárhonnan. A hordozható telefon — a kényelmi szempontok mellett forradalmi változást hozott a távközlésben, mert a *hívások hatótávolságát nem befolyásolják a domborzati viszonyok.*

Gyors előretörés

Nem alkalmasak a hagyományos telefonközpontok a mobil rendszerek működtetésére, ezért mind kontinensünk nyugati felén, mind pedig az Egyesült Államokban nagy ütemben folyik az újfajta *központrendszerek* építése. Az USA-ban például ez idáig 40 telefontársaság foglalkozik a hordozható készülékekről kezdeményezett hívások lebonyolításával, s eddig 1,7 milliárd dollárt fektettek be az új központok kiépítésébe. (Érdemes megemlíteni, hogy az amerikai telefontársaságok idén egymilliárd, 1990-ben pedig mintegy négymilliárd dollár bevételre tesznek szert ebből az üzletágból.) A celluláris telefonrendszer kifejlesztése *a nyugat-európai* elektronikai cégek nevéhez és tevékenységéhez fűződik, a tömeges megvalósítás pedig az amerikai és a japán vállalatok érdeme. Az Egyesült Államokban a hordozható telefonkészülékek piacát a szakmában úttörő *Motorola* uralja, csaknem 30 százalékos részesedéssel.

A nyugat-európai országok az évtized végére építik ki az úgynevezett *páneurópai digitális mobil telefonrendszert*, amelynek fejlesztési költségei elérik az 1,3 milliárd dollárt. A rendszer mintegy 10 millió előfizető „kezelésére" lesz alkalmas. A nagyszabású vállalkozásban többek között részt vesz a francia *Alcatel* és *Matra*, a nyugatnémet *AEG*, *Bosch* és *Siemens*, a holland *Philips*, a svéd *L. M. Ericsson*, a finn *Nokia* és az angol *Plessey*. Az USA-ban az úgynevezett analóg rendszer terjedt el, de már megkezdődött az áttérés a *digitális* technológiára. A két rendszer a következő évtizedben egymás mellett, egymást kiegészítve fog működni.

Nincs helyhez kötve

Jelenleg az Egyesült Államokban *egymillióan* rendelkeznek hordozható telefonkészülékkel, s az előrejelzések szerint 1990-re már hárommillió lesz az előfizetők száma. Idén az amerikai telefoneladások számának 10 százaléka jut a mobil készülékekre, s ez az arány a tervek szerint 1990-re *30 százalékra emelkedik*. Ma még egy hordozható készülék ára két- és háromezer dollár között van, de nemrégiben megjelent az „olcsó" mobil telefon: a Radio Shack cég 1499 dollárért árulja népszerű készülékét, amely áttörést jelent a versenytársak árháborújában. Szakértők véleménye szerint a következő évtized közepén a készülékek ára már ezer dollár alatt lesz.

A hordozható készülékeken lebonyolított telefonbeszélgetések díja ma *jelentősen meghaladja* a hagyományosét, de a rendszer és a hívásokat egymásnak automatikusan „átadó" központok terjedésével a számla belátható időn belül mérséklődni fog.

Nem kell bizonygatni a hordozható és akár a kabátzsebben is elférő telefonkészülékek előnyeit, hiszen a rendszer segítségével *megszűnik a telefonálás helyhez kötöttsége*. Nyugat-Európában *is*, ahol havonta több tízezerrel bővül az előfizetők száma. Az Egyesült Államokban ma már megszokott szolgáltatása a légitársaságoknak a fedélzeti telefon. *A repülőgépekről hitelkártyával történő fizetés ellenében az USA egész területe és a világ legtöbb országa közvetlenül hívható. (A magyar elképzelésekről lapunk július 13-i számában beszámoltunk.)*

A mobil telefonkészülékek az egyelőre *magas költségek* miatt természetesen nem oldhatják meg a világ sok országának égető telefongondjait. A legtöbb ország távközlési tervében a hagyományos telefonhálózat bővítése a legfontosabb feladat, de emellett senki sem akar lemaradni e korszerű információátadási rendszer fejlesztésében. A jelek arra mutatnak, hogy a következő évtized egyik legnagyobb nyereségét hozó vállalkozása lesz a világ telefonhálózatának „mobilizálása".

Gara Szabolcs

Lesz-e új egyházi középiskola?

A döntés a zsinatra

Az Amerikai Egyesült Államokban tartózkodó *Grósz Károly* pártfőtitkár, kormányfő New Yorkban találkozott a magyar emigráció képviselőivel, s a beszélgetés folyamán az állam és az egyház viszonyát jellemezvén megemlítette: *semmi akadálya új egyházi iskolák létesítésének.* Ehhez azonban az egyházaknak jelenleg meglehetősen szűkösek az anyagi eszközeik. A *sárospataki kollégiumot* külön is megemlítette Grósz Károly; a megfelelő anyagi erőforrások és személyi feltételek megteremtésével az ősi alma mater *visszakerülhet a református egyház irányítása alá.*

Az Állami Egyházügyi Hivatalnál arról érdeklődtünk, hogyan alakul *az egyházi középiskolák ügye, milyen tervek, elképzelések vannak az újak létesítésével kapcsolatosan. Bai László* főosztályvezető tájékoztatta lapunkat.

— Egyházpolitikai oldalról *semmi akadálya* újabb egyházi középiskolák létesítésének. A reformátusoknak *négy* középiskolájuk volt, Debrecenben, Budapesten, Pápán, Sárospatakon. Ezek közül *egyedül a debreceni maradt egyházi irányítás alatt,* a többit az egyház szűkös anyagi helyzete miatt nem tudta fönntartani. Most arról van szó, hogy egy második református középiskolát létesítenek. De hogy hol, azt még nem tudni.

— *Mi a református egyház feladata?*

— Elő kell teremteni a szükséges *pénzt,* és meg kell szervezni az *oktatói kart.* Természetesen ehhez az állam is hozzájárul az egyház és az állam közötti megegyezésnek megfelelően. Úgy tudom, a Magyarországi Református Egyház már vizsgálja, hogy milyen körülmények között, hogyan tudnának megnyitni egy új iskolát. *Kovács Attila* püspök úr kibocsátott egy *körlevelet* a presbitériumok, a gyülekezetek számára, hogy szükségesnek látják-e az új középiskola létesítését, és ha igen, milyen mértékű hozzájárulást képesek vállalni. Létrehoztak egy bizottságot, amely a Magyarországi Református Egyház Zsinata részére elkészíti az előterjesztést. Kétféle elképzelés van: *vagy a régi középiskolák egyikét ve-*

Az ipar féléves teljesítménye

Az Ipari Minisztérium felügyelete alá tartozó hét iparág ezernél is több vállalata és szövetkezete 1988 első félévében, igaz, meglehetősen nagy hullámzással, változatlan áron számolva, *1,2 százalékkal növelte termelését,* amely összességében 570 milliárd forint értéket tett ki. A növekvő termelés nem járt több energiafogyasztással, sőt, az energiafelhasználás 5 százalékkal csökkent, de ezen belül a villamosenergia-fogyasztás csak egy százalékkal mérséklődött.

Ami az ipari termékek értékesítését illeti: *a belföldi szállítások a vártnál néhány százalékkal alacsonyabbak voltak,* ennek oka elsősorban a múlt év végi erőteljes lakossági felvásárlás, továbbá az export fokozása. A szocialista országokba a tavalyi első félévinél két százalékkal kevesebbet exportáltak az ipari üzemek, összesen mintegy hárommilliárd rubelért. Konvertibilis elszámolású exportján minden iparág növelte, összességében *23 százalékkal,* így a félévi kivitel elérte az *1,6 milliárd dollárt.*

A behozatal erről a piacról mérséklődött, s ez nem kevés gondot jelentett és jelent most is a feldolgozóipari üzemeknek. Végül is az ipar külkereskedelmi forgalmának passzívuma *360 millió dollárral,* mintegy *45—50 millió* dollárra csökkent. Az egyes iparágak közül az alumíniumipar és a vaskohászat, a szerves és szervetlen vegyipar, a műanyag- és vegyiszálgyártás, valamint a villamos gépeket gyártó üzemek növelték az átlagosnál erőteljesebb ütemben nyugati exportjukat, míg — bár termelésüket bővítették — az átlag alatt értékesítettek konvertibilis valutáért a különböző feldolgozóágazatok, mint a például a műszergyártás, a híradás-technikai ipar, a papír- és a bútoripar, valamint a textilruházati ipar.

Az iparban a dolgozók létszáma január óta mintegy 30 ezerrel, 3,4 százalékkal *csökkent.*

(MTI)

Hanák Péter előadása a ünnepi játékok megny

Magyar tudós: *Hanák Péter* egyetemi tanár, az MTA Történettudományi Intézetének főosztályvezetője tartotta a hagyományos szakelőadást az idei salzburgi ünnepi játékok hivatalos meg-

le: *márciusban volt 50 éve az ország német megszállásának és novemberben lesz az Osztrák Köztársaság létrehozásának hetve- éves jubileuma.* Az elnök mélt ta a köztársasági korszak er

Nemzetközi részvénypiac

A „kuvaiti kapcsolat"

A kőolajexportáló arab országok többsége a hajdanvolt mesés olajbevételek egy részét a gazdaság és az infrastruktúra fejlesztésére fordította, a nagyobbik hányadot pedig külföldi bankokban kamatoztatta. Az évek során a korábbi magas kamatlábak lemorzsolódtak, a „fekete arany" ára pedig számottevően csökkent. Az arab olajexportáló államok csaknem mindegyike kénytelen volt összébb húzni a nadrágszíjat, sorra törölték a korábban elhatározott fejlesztési programokat, s még átmeneti fizetési nehézségeik is támadtak. A petrodollárok apadása a legkevésbé Kuvaitot viselte meg, mert az 1,7 millió lakosú ország gazdasági vezetése külön utat járt és jár az olajjövedelmek hasznosítása területén.

Kuvait a hetvenes évek második és évtizedünk első felének magas olajáraiból származó jövedelmeivel meglehetősen *jól sáfárkodott.* A bevételek egy részét iparfejlesztésre fordította, 10 százalékát pedig félretette a következő generáció részére. A patakzó olajdollárok többségével azonban nem az államkincstár és a külföldi bankok vagyonát gyarapította, hanem *mintegy 90 milliárd dollárért vásárolt részvényeket,* illetve részesedést konjunktúrát élvező világcégektől.

A világ csak most kezdi felmérni Kuvait széles körű részvényvásárlási tevékenységét, az ország ugyanis *nem verte nagydobra* ezt a szívós és tudatosan folytatott befektetési politikáját. Másfél évtized alatt Kuvait nem kis vagyon birtokába jutott külföldön: számítások szerint a mintegy 90 milliárd dollárért vásárolt részvények mai értéke megközelíti a 200 milliárd dollárt. *Különös helyzet állt elő* az elmúlt két esztendőben a kuvaiti államjövedelmek alakulásában: a részvényekből származó jövedelmek 1986-ban és tavaly meghaladták az olajbevételeket. 1987-ben Kuvait a kőolajexportból 8,3, a külföldi befektetésekből pedig 8,8 milliárd dollár bevételre tett szert. A jelek arra mutatnak, hogy *ez az irányzat egyelőre nem változik,* hiszen a kőolaj ára belátható időn belül nem fog kiugró mértékben emelkedni, ugyanakkor a Kuvait által megvásárolt cégrészvények továbbra is *magas osztalékot biztosítanak* tulajdonosainak.

A „csendes" beruházási tevékenység eredményeként a közel-keleti ország *valóságos vállalatbirodalmat épített ki maga körül.* Az évek során megvásárolta a világhírű és kiváló üzleti eredményeket felmutató *Daimler-Benz* autógyár részvényeinek 14 százalékát. Ugyancsak az NSZK-ban 24,9 százalékos részesedést szerzett a *Hoechst* vegyipari óriásvállalatban, 20 százalékos tulajdonjogra tett szert a *Metallgesellschaft* bányaipari cégben. Megvásárolta a kaliforniai *Santa Fe Internationalt,* amely a világ egyik vezető kőolajkutató és kitermelő vállalata. Nemrégiben derült fény az Egyesült Államokban arra, hogy Kuvait a Wall Streeten jegyzett *70 legnagyobb amerikai vállalat részvényeinek néhány százalékával is rendelkezik.* (Az USA-ban a részvényvásárlóknak addig nem kell felfedniük kilétüket, ameddig egy-egy cég részvényeinek legalább 5 százalékával nem rendelkeznek. Amerikai tőzsdeszakértők véleménye szerint a részvényvásárlásokat lebonyolító Kuvaiti Beruházási Hivatal gondosan ügyelt arra, hogy a vezető USA-beli iparvállalatokban a kuvaiti részesedés 5 százalék alatt maradjon.)

Spanyolországban a kuvaiti beruházók megszerezték az *Explosivos Rio Tinto* nevű nagy vegyipari és hadiipari konszern részvényeinek 35 százalékát. A közel-keleti ország a világ számos államában vásárolt épületeket, ingatlanokat, szállodákat, üdülőterületeket. A legnagyobb „fogást" azonban Nagy-Britanniában tudhatja a magáénak. Februárban *20 százalékra növelte tulajdonjogát* a világ harmadik legnagyobb kőolajtársaságában, a *British Petroleumban.* A világszerte 4500 benzinkúttal rendelkező óriásvállalat többi részvényese közül egyik sem rendelkezik a tulajdonjog 20 százalékával. Londonban és Kuvaitban nem tartják kizártnak, hogy az olajország beruházási hivatala a BP részvényeiből újabb 9,9 százalékot megvásárol belátható időn belül. (Az angol törvények szerint egy cég részvényeinek 29,9 százalékánál több csak akkor lehet egy tulajdonos kezében, ha az megvásárolja az egész vállalatot.)

Kuvait az eddig felvásárolt cégrészvények fejében *nem kíván beleszólni az érintett vállalatok üzletpolitikájába.* Tehát sem a Benznél, sem a BP-nél, sem a többi cégnél nem szól bele Kuvait az irányításba, a termelésbe, vagy az értékesítésbe. *Igazi csendestársként „viselkedik",* aki „csak" a nyereségből, az osztalékból részesedik.

Miután Kuvait korlátozott tulajdonjogot szerzett a már említett cégeken kívül többek között az IBM-ben, a *Fordban,* a *Du Pontban* és a *Deutsche Bankban,* részvényvásárlási tevékenységét *újabb kontinensekre kívánja kiterjeszteni. Abu Suud,* a kuvaiti külföldi beruházási tevékenység irányítója nemrégiben a Business Week című amerikai gazdasági hetilapban elmondta, hogy országa részvényeket fog vásárolni *Japánban, Szingapúrban, Hongkongban, Malaysiában* és *Ausztráliában.* S a kiszemelt vállalatok részvényei jobban „fizetnek" a bankbetéteknél...

Az arab olajország 95 milliárd hordó bizonyított kőolajkészlettel rendelkezik. Ez a mennyiség a jelenlegi kitermelési szint fenntartása mellett *kétszáz évig elegendő exportra és a hazai igények kielégítésére.* Kuvait az OPEC-ben a mérsékelt országok sorába tartozik, amelyek nem hívei az olajár piaci tényezőkkel nem indokolható emelésének. Joggal tart attól, hogy a kőolaj árának hirtelen és meggondolatlan nagyobb mérvű emelése egyrészről mérsékli a keresletet a kuvaiti olaj iránt, másrészről pedig — közvetett módon — csökkenti külföldi befektetéseinek értékét és hozadékát.

A gazdasági szakértők véleménye szerint Kuvait a következő évtizedben is fontos szereplője lesz a világ részvénytőzsdéinek. Ha a kőolaj ára és az ország olajkivitele a jelenlegi szint körül marad, Kuvait akkora bevételre tesz szert, amelyet gazdasága *nem tud „felszívni".* A „felesleges" tőke pedig az *átgondolt pénzforgatási politika* eredményeként a jövőben is külföldön keresi majd értékesülési lehetőségét.

Gara Szabolcs

A MAGYAR NEMZETI BANK HIVATALOS DEVIZAÁRFOLYAMAI ÉRVÉNYBEN: 1988. JÚL. 30—AUG. 1.

Devizanem	Vételi	Közep	Eladási
	árfolyam 100 egységre forintban		
Angol font	9258,47	9267,74	9277,01
Ausztrál dollár	4316,67	4320,99	4325,31
Belga frank	137,40	137,54	137,68
Dán korona	757,52	758,28	759,04
Finn márka	1219,68	1220,90	1222,12
Francia frank	853,10	853,95	854,80
Hollandi forint	2548,21	2550,76	2553,31
Ír font	7737,08	7744,82	7752,56
Japán yen (1000)	405,09	405,50	405,91
Kanadai dollár	4457,53	4461,99	4466,45
Kuvaiti dinár	19046,37	19065,44	19084,51
Norvég korona	793,86	794,65	795,44
NSZK márka	2885,47	2888,36	2891,25
Olasz líra (1000)	38,95	38,99	39,03
Osztrák schilling	411,10	411,51	411,92
Portugál escudo	35,41	35,45	35,49
Spanyol peseta	43,73	43,77	43,81
Svájci frank	3454,44	3457,90	3461,36
Svéd korona	841,06	841,90	842,74
Tr. és cl. rubel	2597,40	2600,00	2602,60
USA dollár	5395,84	5401,24	5406,64
Ecu (közös piac)	6002,71	6008,72	6014,73

AZ ÁLLAMKÖZI MEGÁLLAPODÁSOKON ALAPULÓ HIVATALOS ÁRFOLYAMOK VÁLTOZATLANUL AZ 1988. MÁJUS 3-I KÖZLÉSNEK MEGFELELŐEN VANNAK ÉRVÉNYBEN.

VALUTA (BANKJEGY ÉS CSEKK) ÁRFOLYAMOK ÉRVÉNYBEN: 1988. JÚL. 30—AUG. 1.

Pénznem	Vételi	Eladási
	árfolyam 100 egységre forintban	
Angol font	8989,71	9545,77
Ausztrál dollár	4191,36	4450,62
Belga frank	133,41	141,67
Dán korona	735,53	781,03
Finn márka	1184,27	1257,53
Francia frank	828,33	879,57
Görög drachma a/b	35,22	37,40
Hollandi forint	2474,24	2627,28
Ír font	7512,48	7977,16
Japán yen (1000)	393,34	417,67
Jugoszláv dinár (1000)/b	20,00	21,24
Kanadai dollár	4328,13	4595,85
Kuvaiti dinár	18493,48	19637,40
Norvég korona	770,81	818,49
NSZK márka	2801,71	2975,01
Olasz líra (1000)	37,82	40,16
Osztrák schilling	399,16	423,86
Portugál escudo	34,39	36,51
Spanyol peseta	42,46	45,08
Svájci frank	3354,16	3561,64
Svéd korona	816,64	867,16
USA dollár	5239,20	5563,28
Ecu (közös piac)	5828,46	6188,98

a) vásárolható legmagasabb bankjegycímlet: 1000-es

b) bankközi és vállalati elszámolásoknál alkalmazható árfolyam:

Görög drachma	36,27	36,35
Jugoszláv dinár (1000)	20,60	20,64

Az 1988. február 8-tól alkalmazott határidős árfolyam-különbözeti százalékok változatlanul az 1988. február 6-i közlésnek megfelelően vannak érvényben.

A Magyar Nemzeti Bank 426/1984. számú közleménye szerint hivatalos a Magyar Hírlapban, valamint a bankszervek helyiségeiben közzétett lista

MAGYAR HÍRLAP

A Jurta-jelenségnek előzményei vannak

Beszélgetés Holl István színművésszel

— Ön elhozta nekem a „Jurta Színház megmentésére" toborzó felhívást, és mint mondja, szeretné igénybe venni a sajtó nyilvánosságát, hogy nyilatkozzon erről a szövegről. Mi vezette erre az elhatározásra?

— Véletlenül került kezembe a felhívás, és döbbenten olvastam. S mert fogalmazásmódjából úgy tűnik, mintha a társulat nevében íródott volna, jóllehet születéséről fogalma se volt senkinek, úgy vélem, kifejezésre kell juttatnom, hogy semmi közöm ehhez az őrültséghez.

— S a többieknek mi a véleményük?

— Nézze, én nem veszem magamnak azt a bátorságot, amit a Jurta vezetője, Romhányi László rendszeresen megtesz, vagyis, hogy a társulat nevében, ám megkérdése és felhatalmazása nélkül nyilatkozzam. Tudomásom szerint mindenki értetlenül, s ugyanakkor tehetetlenül szemléli, hogy mi történik a Jurtában — azt hiszem, ennyit bátran állíthatok, hiszen van kapcsolatom a kollégáimmal. De kiszolgáltatottak és félnek. Például egyszerűen attól, hogy nem kapják meg a hónapok óta elmaradt fizetésüket sem, ha szembeszállnak Romhányival.

— Nézze el nekem, ha kissé nyersen kérdem: hová tették a szemüket annak idején, amikor leszerződtek a Jurta Színházhoz, például Ön, és felesége, Petényi Ilona? Hiszen nemcsak a szakmában, de tágabb körökben is tudottak voltak a színházi szövetkezet anyagi és művészi anomáliái, s Romhányit, a rendezőt is ismerniük kellett . . .

— Lehet, hogy ma már nehezen hihető, de amikor minket annak idején, a kecskeméti pályaszakaszunk után, Romhányi megkeresett, s előadta a programját, akkor mi bíztunk abban, hogy a Jurta életképes lehet, mint a magyar dráma egyik fóruma, ahol kiváló vendégrendezők dolgoznak majd. Debrecenbe, tehát lett volna hová mennünk. Igaz, hogy vonzott minket a pesti lehetőség, de aki ismeri a pályámat, az tudja, hogy ilyesfajta előnyért soha nem adtam el magam. Én az egykori pécsi éveimet, az ottani Illyés-bemutatók szellemiségét reméltem továbbvinni a Jurtába. És ne feledje: ezt a színházat kezdettől prominens személyiségek támogatták, telekhez, jelentős bankhitelhez juttatták; megnyitásán olyanok vettek részt, akik garantálni látszottak az ügy komolyságát. A mi bizalmunk tehát egyszerre szólt a művészi programnak és az érzékelhető hivatalos jóindulatnak. Sajnos, ma már tudom, hogy ez volt a „fenn az ernyő, nincsen kas" tipikus esete, de nem csoda, hogy akkor nem ezt, hanem ellenkezőleg: a lehetőséget láttuk meg a Jurtában.

— Voltaképpen mi az ebben a felhívásban, amitől el akarja határolni magát?

— Nem vagyok üzletember, tehát nem értek a Jurta gazdasági viszonyaihoz. Viszont színész vagyok, és mint ilyen tudom, ez a vállalkozás *színházként*, azaz művészi értelemben valóban csődbe jutott. A tisztességes próbamunkának nincsenek meg a feltételei, a produkciók színvonala elfogadhatatlan — és a szakma ezért joggal nem is fogadja el a Jurta Színházat. A szerzők perlik elmaradt jogdíjaikat, a közönségszervezés nem működik, a színészek létbizonytalanságban élnek, fizetésüket rendszerint késve kapják, a Jurta egy átjáróház. Én már elmondhatom mindezt, mert tavalyi infarktusom óta leszázalékoltak, nincs mit vesztenem. A többiek azonban, viselve a Jurta-bélyeget, lassan elvesztik szakmai hitelüket, és nem tudnak mozdulni. Reménytelen helyzetbe kerültek jobb sorsra érdemes emberek. Romhányi pedig, hogy ezekről az állapotokról elterelje a figyelmet, külföldre is eljuttatott nyilatkozatokkal és felhívásokkal Romhányi ugyanis ezt ígérte; ugyanakkor határozottan kijelentette, hogy vége a korábbi Ludas Matyi-produkcióhoz hasonló kétes vállalkozásoknak, amelyekkel csak a Jurta építéséhez szükséges pénzt akarta megkeresni.

— Nem gondolja, hogy Önök csupán áltatták magukat?

— Nekünk, a feleségemmel már aláírt szerződésünk volt Színházat a közvélemény előtt *tartalmilag* azonosítsa a bérlőkkel. Holott semmi köze hozzájuk, a manipuláció csak arra való, hogy a mártíromság védőpajzsát tarthassa az anyagi és művészi csődtömeg elé. Nos, ezt gusztustalannak tartom, és ettől akarom magam elhatárolni.

— De hát Romhányi márciusban még éppenséggel azt bizonygatta egy nyilatkozatban ország-világ előtt, hogy kapcsolata terembérlőivel „csakis üzleti, nem pedig politikai meggondoláson alapszik". Olyan feledékeny volna, hogy erre már nem emlékszik?

— Úgy látom, hogy Romhányi ebben a helyzetben, amikor a nemzeti érzelmek és a demokrácia fogalma körül annyi minden tisztázatlan, megpróbál halászni a zavarosban. Mindig éppen azt nyilatkozza, amiről úgy véli, hogy ideig-óráig segít elfedni a tényeket. Nem lennék meglepve, ha következne még néhány, egymástól igencsak különböző Romhányi-nyilatkozat.

— Az mindenesetre tagadhatatlan, hogy azok a szervezetek, amelyek összejöveteleikhez bérbe vették a Jurtát, hiába próbálkoztak, sehol máshol nem kaptak ilyen lehetőséget. És most éppen ezt a tényt lovagolja meg Romhányi, hogy a Jurta „üldöztetésére" — amely egyebek között peres úton megítélt szerzői jogdíjak végrehajtását jelenti —, sajátos magyarázatot adjon . . .

— Igen, kétségtelen, hogy ha például a Demokrata Fórum vagy a Hálózat máshol is helyet kaphatott volna, Romhányi most nem takarózhatna ilyen kiáltványokkal. És legyünk őszinték: ha például a kecskeméti színház körüli ügyekben, az ott elúszott összegekért, vagy a tiszavirág életű Népszínház—Városszínház—Nemzeti Színház konglomerátum oltárán feláldozott súlyos milliókért szorosabb lett volna a személyes elszámoltatás és felelősségrevonás, akkor most nagyobb erkölcsi erőnk volna a Romhányi-féle állapotok nyilvános ostorozásához.

— Arra utal tehát, hogy a Jurta-jelenségnek is megvannak a maga társadalmi előzményei?

— Igen, pontosan. De mégis azt kell mondanom, hogy morális kötelességünk tisztázni legalább *ezt* a helyzetet. Nem utolsó sorban a színészek védelmében, akik itt még kiszolgáltatottabbak, mint az állami színházakban, és jó ideje hiába várják, hogy akár a minisztérium, akár a főváros, akár a szakszervezet megvédje őket.

— Saját magukkal szemben? Hiszen a felhívás azt állítja, hogy a színház a társulat tulajdona.

— Ez egyszerűen nem igaz. Mindössze hárman szövetkezeti tagok, a színészek túlnyomó többsége *alkalmazott*. Romhányi pedig semmiről sem informálja őket. Egyszerűen visszaél a nevükkel.

MÉSZÁROS TAMÁS

Nyilatkozat

A Jurta Színházzal kapcsolatban az utóbbi időben különböző nyugati hírközlő szervek olyan téves információkat és kommentárokat terjesztettek, amelyek nem felelnek meg a valóságnak. Elterjedt továbbá a közvéleményben, hogy a Jurta Színház valamiféle ellenzék központja. Mindezektől a Jurta Színház vezetősége, tagsága és társulata teljes mértékben elhatárolja magát. Közzétenni kívánjuk, hogy az épületet, a tőlünk független gazdasági körülmények miatt bérbe adjuk különböző rendezvények céljára. Ez a tevékenységünk csakis üzleti, nem pedig politikai meggondoláson alapszik. A Jurta Színház és társulata teljes mértékben egyetért a kormány kibontakozási programjával, amelyet műsorpolitikájával, kulturális tevékenységével támogat.

A Jurta Színház vezetősége
1988. március 11.

(MTI)

Felhívás a Nemzethez:

*Mentsük meg a Jurta Színházat!!!**

A budapesti Jurta Színház Magyarország egyetlen, független színházi közössége, kisszövetkezeti alapon működő jogi személyiség. A Népligetben működő 320 férőhelyes színházépület a társulat saját tulajdona; épült önerőből, tizennégy hónap alatt, 45 millió forint összköltséggel párhuzamosan a Nemzeti Színház beinduló, majd botrányba fulladó építkezésével, amely 70 milliónyi kárt okozott az országnak . . .

A Jurta Színház 1988-ban többet tett Magyarország súlyos gazdasági, társadalmi és politikai válságának őszinte elemzésén túl a megoldásáért is, mint az ország többi színháza együttvéve. Ez lett a „bűne" is: otthont adott a Magyar Demokrata Fórum nagy jelentőségű tanácskozásainak, a Jurtában működik a Szabad Kezdeményezések Hálózata, a Rakpart Klub, a FIDESZ, a Bajcsy-Zsilinszky Társaság . . . Itt szólaltak meg a legbátrabb és leghitelesebb hangok Erdélyért, Bős-Nagymarosért, a személyi változások szükségességéért, a parlamenti demokráciáért, a történelmi igazságtevésért, az új Alkotmányért. (. . .)

A Jurta Színház a demokratikus Magyarország jelképévé vált. Végzetes az útja: a nyilvánosság előtt elhallgattatják, vezetőit fenyegetik, végrehajtók viszik el, erőszakosan, törvénysértő módon, a hangberendezéseit.

Legújabban a sajtóban szaporodtak el a Jurta elleni durva, irányított támadások, felszámolással fenyegetve a kisszövetkezetet, megsemmisítésre ítélve a Jurta Színházat. A csődeljárás gyalázatos eszközéhez nyúlnak, veszélyeztetve a nemzeti közmegegyezés esélyeit. (. . .)

Mentsük meg a Jurta Színházat!!!

Felhívással fordulunk a demokratikus érzelmű, a nemzeti Magyarország megteremtéséért küzdő honfitársainkhoz. Kérjük: anyagilag támogassák a Jurta Színházat, mert ellenfeleink csődeljárás megindításával kívánják felszámolni függetlenségünket . . . A nemzet egészéhez fordulunk, számítva az itthoni és a határokon kívül élő magyarság anyagi támogatására. Kérjük a felhívás terjesztését baráti, rokoni, munkatársi körökben. (. . .)

Erdélyben ősi magyar települések ezreinek eltörlését tervezik, itthon betiltások, elhallgattatások vagy csődeljárás jelzik ugyanezt az utat. (. . .)

A hatalom bekerített bennünket. A Jurtának mégis, minden nehézség ellenére fenn kell maradnia!

(részletek a felhívásból)*

Egyesült Államok

Csak lassan nő a termelékenység

Évtizedünkben az amerikai áruk versenyképessége fokozatosan csökken. Az Egyesült Államok külkereskedelmi mérlege a hetvenes évek közepe óta hiányt mutat. Az elmúlt három évben az amerikai valuta több mint 50 százalékkal gyengült a jenhez és a nyugatnémet márkához képest, ennek ellenére a külkereskedelmi mérleg hiánya esztendőről esztendőre rekordot dönt. 1988 első felében az előző év azonos időszakához képest ugyan kismértékben csökkent a mérleghiány, az import azonban továbbra is magas, s az export még távolról sem növekszik a hetvenes évek ütemében.

Az amerikai vállalatok és gazdaságkutató intézetek szakembereinek egybehangzó véleménye szerint a „Made in USA" termékek többsége azért veszít versenyképességéből, mert az Egyesült Államokban nem nő kellően a termelékenység. Ezt a hátrányt a dollár értékvesztése csak kismértékben tudja ellensúlyozni. Az importáradat pedig azért nem csillapul, mert a külföldi áruk jó része — éppen a magasabb termelékenység következtében — olcsóbb az amerikainál, ráadásul az amerikai fogyasztó ragaszkodik a megszokott jó minőségű importmárkához. (Egy felmérés tanúsága szerint azokat a megszokott külföldi termékeket is megvásárolják az amerikaiak, amelyek ára az elmúlt években érezhetően emelkedett.)

A termelékenység 1973 és 1979 között évi átlagban mindössze 1,4 százalékkal emelkedett. A nyolcvanas évek elején a zérónövekedés „ernyője" alatt az amerikai cégek átfogó ön-áramvonalasítási programokat indítottak be. Megszüntették a veszteséges termékek gyártását, bezárták a nem kellő hatékonysággal termelő üzemeket, megnyirbálták dolgozóik számát, és nagy beruházások révén fokozták a gépesítést, korszerűsítették a termelést. (Az acéliparban például a termelőkapacitások 25 százalékát szerelték le, a könnyűiparban pedig több ezer üzemet zártak be véglegesen.) Az eredmény nem is maradt el. 1983 és 1985 között az ipar termelékenysége évente öt százalékkal növekedett. 1986-ban, tavaly és az idei év eddig eltelt részében azonban a termelékenység növekedése nem haladja meg a három százalékot, s ez sovány eredménynek tűnik a versenytársak teljesítményéhez képest.

Vállalati fogyókúrák

Japánban például 1979 és 1986 között évente átlagosan 5,2, Nagy-Britanniában és Franciaországban pedig 3,5 százalékkal nőtt a termelékenység. Az újonnan iparosodó ázsiai országokban ebben az időszakban két számjegyű növekedést mértek. Az amerikai közgazdászok véleménye szerint a jelek arra utalnak, hogy a vállalati „fogyókúrák" és a jelentős gépesítés kedvező hatásai a termelékenység alakulására nagyjából kifulladtak. Az ön-áramvonalasítás termelékenységnövelő nyomása az elmúlt két és fél évben gyakorlatilag már nem érvényesül. Ez abban is megmutatkozik, hogy az amerikai cégek a bővülő megrendeléseket elsősorban a munkáslétszám növelésével teljesítik. 1987 utolsó negyedében például az ipari termelése — éves szinten — 7,5 százalékkal bővült, a munkások száma viszont 6,7 százalékkal emelkedett. A termelékenység tehát mindössze 0,8 százalékkal nőtt. (Ennek ismeretében érthető, hogy az elmúlt két évben az USA-ban rohamosan csökkent a munkanélküliség, s ez év közepén a munkanélküliségi ráta nem haladta meg az 5,6 százalékot.)

Gazdasági szakértők szerint a nagyarányú gépesítés és a vállalatok ön-áramvonalasítása csak rövid ideig — néhány évig — gyakorol kedvező hatást a termelékenység növekedésére. Pedig az amerikai cégek nem fukarkodtak a beruházásokkal: csak 1987-ben 17 milliárd dollárt költöttek a termelőberendezések korszerűsítésére. A General Motors például évente többet költ automatizálásra, mint sok ország bruttó társadalmi terméke, ennek ellenére nem dicsekedhet kiugró eredményekkel. A GM vezetői áprilisban arra a következtetésre jutottak, hogy eladásaik jóval elmaradnak a tervezettől, ezért csökkentették a termelést, sőt néhány üzemet ideiglenesen le is állítottak. A GM és még sok más vállalat számára a termelés korszerűsítésébe invesztált milliárdok még nem hozták meg gyümölcsüket.

Nemzetközi összehasonlításban az Egyesült Államok az automatizálásra fordított kiadások növekedésének ütemében is elmarad versenytársaitól. 1982 és 1986 között az USA-ban évi 12,5 százalékkal növekedtek a gépesítésre fordított kiadások, míg Japánban 17,6, Nyugat-Európában 17,5, Ázsia egészében pedig 13,2 százalékkal.

A houstoni székhelyű Amerikai Termelékenységi Központ (American Productivity Center) véleménye szerint a termelékenység alakulásában a gépesítés mellett mind több új tényező játszik fontos szerepet. (Itt kell megemlíteni, hogy az amerikai ipari termékek termelési költségeiben a munkabérköltségek mindössze 8-12 százalékot tesznek ki, a mikroelektronikai ágazatban pedig ennek a felét.) Az emberi munka gépekkel való helyettesítésénél kétszerte fontosabb — a houstoni intézmény véleménye szerint — a vállalati szerkezet hosszabb távon való megváltoztatása. Ez alatt az értendő, hogy a termelékenység alakulását nem kis mértékben befolyásolja az üzemek és az elosztó központok területi elhelyezése, a termeléshez szükséges beszállítások ütemezése, valamint a munkások jobb irányítása.

Optimista előrejelzés

A termelési költségek csökkentése természetesen állandó és fontos követelmény, de ma már mind több amerikai vállalati vezető ennek útját nem kizárólag az erőltetett automatizálásban látja. Sokak véleménye szerint a beruházásoknak csak egy kisebb hányadát kell gépesítésre fordítani, a nagyobbik részt a marketingtevékenység jobbításán és bővítésén keresztül a vevőkör megtartására és új vevők megszerzésére kell „befektetni". A termelékenység szerintük nem csak az élőmunka csökkentésével, az automatizálással fokozható, hanem az állásidő mérséklésével, a minőség és a hatékonyság javításával, a raktárkészletek csökkentésével, valamint a vállalati és a termelési rugalmasság kiterjesztésével. A termelékenységgel foglalkozó kutatók hangsúlyozzák, hogy ideje már felhagyni a termelékenység növelésénél és mérésénél az élőmunka-automatizálás összefüggéseinek merev kezelésével, s az új termelékenységi „matematikában" többek között a már említett tényezőket is figyelembe kell venni.

Az előrejelzések szerint 1988-ban az Egyesült Államok külkereskedelmi mérlegének hiánya a tavalyinál 10-15 milliárd dollárral lesz alacsonyabb, s 155 milliárd körül fog alakulni. Noha az első félévben az export növekedési üteme felgyorsult, rövid távon nem számítanak a termelékenység és a versenyképesség lényeges javulására. A konjunkturális tényezők ugyanis mit sem változtatnak azon a helyzeten, amely az USA és első számú versenytársa, Japán versenyképességét jellemzi.

A Dataquest piackutató intézet adatai szerint az amerikai kilenc-, a japán vállalatok kéthavi raktárkészlettel dolgoznak, így az ázsiai országban a tőke is gyorsabban forog. A szigetország vállalatai a megrendeléstől számítva átlagosan egy-két hónapon belül szállítanak, az amerikai cégeknél ehhez öt-hat hónapra van szükség. Meglepő az az adat, amely szerint a vevők az amerikai szállítások 8-10 százalékát reklamálják meg minőségi okok miatt, a japán eladásoknál a minőségi kifogás csak egy százalék. S miközben az amerikai termelőeszközök átlagéletkora 17 év, a japán átlag nem haladja meg a tíz esztendőt. A versenyképességnek ezek a „háttéradatok" olyan fontos és meghatározó tényezői, amelyeket egyetlen a bel- és a külpiacokon eredményesen szerepelni kívánó amerikai vállalat sem hagyhat figyelmen kívül.

GARA SZABOLCS

ításra
k vagy
ık
endeltségünkön
ól álló, 60 vg
ású,
llátott
nkat.

ron 1711-es
jtős
gépeinket
ószámla- és
programmal).

dni lehet
yvelőnél.
Szekszárd
(74)-11-811
4-245

A Biotechnikai Innovációs és Koordinációs Közös Vállalat

(BIO-INNOKOORD)
agráripari, ipari vállalkozásainak szervezéséhez felvesz képzett, agilis, a szakmában jártas

menedzsereket.

Jelentkezni lehet
a vállalat személyzeti vezetőjénél,
telefon: 664-497.
Levélcím: Budaörs, Szabadság u. 117. 2040

etikai, számítástechnikai
adó szolgálat

oztatás,
sadás
ítógépes
etikai
amcsomagok
értői felmérések,
zések
ányok

megoldani problémájukat,
entkezésüket!

digital-comp
kisszövetkezet

**Budapest V., Magyar u. 44.
és 52. III. em. 1053
Telefon: 173-761, 376-142
Vevőszolgálat: 178-058**

A Hírlap és Postaszállítási Igazgatóság felsőfokú közgazdasági végzettségű

tervcsoport-vezetőt,

valamint gyakorlott, mérlegképes könyvelői vizsgát tett

pénzügyi-csoport-vezetőt

keres.

Jó kereseti lehetőség.

Érdeklődni lehet
a 172-236-os és
a 182-561-es telefonon.

rdekeltségű
si intézmény
égzettségű,
ai gyakorlatot

viteli-
ly-
őt

lentkezni lehet
önéletrajzzal az
zágos Műszaki
iós Központ és
személyzeti és
ügyi osztályán
Budapest VIII.,
Múzeum u. 17.)

Felajánljuk megvételre

**egy új, originál,
Rohleder Erka-Supar—90-es típusú,
RK—300-as M/cal,**

földgáztüzelésű kazánt,

**valamint egy ehhez tartozó,
ZT 500 literes, zárt kompresszoros és
egy ZTK 500 literes gumimembrános**

tágulási tartályt.

Elektroimpex
gazdasági osztály
Telefon: 532-814

röszt
égű,
ötévi
li vezetői és
gyakorlatot

viteli
őt.

s a
i vezetőnél,
néletrajzzal,
best VI.,
ság útja 45.,
3-158

A Fűrész-, Lemez- és Hordóipari Vállalat (Budapest VIII., Nap u. 6.) felvesz

pénzügyi előadót.

**A személyi számítógép ismerete előny.
Fizetés: megegyezés szerint.**

Jelentkezni lehet a vállalat központjában, a gazdasági igazgatónál (telefon: 139-613) vagy a személyzeti osztályon (telefon: 136-870).

Kisvállalat, kisszövetkezet vagy más igényes kisvállalkozás számára

bérbe adjuk

magas felszereltségű (telefon, öltöző, fürdő, központi fűtés), szeparált

üzemrészünket

és a hozzá tartozó irodákat.

Érdeklődni lehet a 835-992-es telefonszámon.

Szabad pénzeszközökkel, komoly külpiaci tapasztalatokkal és kapcsolatrendszerrel rendelkező

gazdálkodószervezet

bekapcsolódna tőkés exportbővítő

fejlesztési elképzelések megvalósításába.

Választ „Szabad pénzeszközök 2753" jeligére a Felszabadulás téri hirdetőbe.

Márkavédelem az USA-ban

Zöld jelzés a „szürke piacnak”

Csaknem egy évtizedes vita végére tett pontot az Egyesült Államok legfelsőbb bírósága, amikor döntést hozott az úgynevezett szürke piac kérdésében. A bírósági döntést éveken át tartó ádáz csatározások előzték meg, hiszen nem kis tétről, évi 10 milliárd dolláros piacról van szó.

A világ minden, magára valamit is adó cége megkülönböztetett figyelmet fordít márkáinak és márkás termékeinek védelmére. Nemcsak arra ügyel, hogy a márkaneveket ne használják jogtalanul és a termékeket ne másolják le, hanem szerte a világon meghatározza és ellenőrzése alatt tartja az importőri és a forgalmazói hálózatot. A jelentősebb vállalatok kiépített értékesítési csatornákkal rendelkeznek külföldön, s ennek révén viszonylag magasan tudják tartani márkás árucikkeik árát. Ez az íratlan szabály azonban az USA piacán nemcsak a külföldi, hanem a belföldi vállalatok márkás termékeire is vonatkozik. A Seiko óráit vagy a Canon fényképezőgépeit Japánból például csak meghatározott vállalatok importálhatják az Egyesült Államokba, s ugyancsak Seiko- és Canon-engedéllyel rendelkező kereskedők forgalmazhatják ezeket a termékeket az országban. Gyakorlatilag azonos a helyzet — az amerikai példa kedvéért — a saját gyártású Zenith-televíziókkal, vagy az Avon márkájú kozmetikai készítményekkel.

Kikerülik a „márkacsatornákat”

A szürke piac az elmúlt 10-12 évben fejlődött ki elsősorban a fogyasztási cikkek területén. Nevezhetjük ezt párhuzamos importnak, vagy párhuzamos forgalmazásnak is, de az elnevezés mit sem változtat a lényegen: egyes importőrök és forgalmazók a márkás termékeket nem a gyártók által ellenőrzött és irányított csatornákon keresztül szerzik be. Nem csempészárukról van itt szó, nem is másolatokról, hanem olyan eredeti termékekről, amelyek kikerülik a „márkacsatornákat”.

A Seiko-példánál maradva: az amerikai importőtök egy része nem közvetlenül Japánból vásárolja az órákat, hanem — tegyük fel — Mexikóból vagy az NSZK-ból. A reimportból származó márkás termékek ára általában számottevően olcsóbb, mint a gyártótól vásároltaké. A hivatalos Seiko-ügynökök például egy bizonyos fajta órát 169 dollárért árusítanak az USA-ban, az órákat a szürke piacról beszerző elektronikai boltok ugyanezt az órát 99 dollárért kínálják. Érthető módon a márkás termékeket gyártó külföldi és amerikai vállalatok nem nézték jó szemmel a szürke piac kialakulását és terjedését az USA-ban, hiszen az számottevően leszorította a mesterségesen magasan tartott áraikat. Az Adidas, a francia kozmetikai cégek, a Toshiba, a Sony, a Gucci és a többi jól ismert külföldi és amerikai cég jogi védelmet kért az igazságszolgáltatástól, mert véleményük szerint a szürke piac romboló hatású üzleti tevékenységükre.

A vásárló természetesen ott veszi meg az óhajtott márkás terméket, ahol olcsóbban megkapja. A szürke piac gyors bővüléséhez nem kis mértékben járult hozzá, hogy mind több amerikai vállalat helyezte és helyezi ki termelésének egy részét külföldre.

A világszerte ismert Duracell elemgyár például több fejlődő országban, valamint Belgiumban hozott létre termelőkapacitást. Ezekben az országokban a termelési költségek alacsonyabbak, mint az Egyesült Államokban. (A multinacionális cégek azért is helyezték ki a termelést, mert könnyebb az áru világméretű „terítése” több központból, mint csak az USA-ból.) Az utóbbi években az amerikai elempiacot elárasztják a külföldön gyártott Duracell-elemek, ezek ára alacsonyabb, mint a „Made in USA” jelű termékeké. A Duracell persze tiltakozott saját termékeinek importja ellen, a jogászok és a kereskedők véleménye viszont az volt, hogy az amerikai vásárlónak joga van ugyanazt a terméket és márkát olcsóbban megvásárolnia. S miután a külföldön gyártott Duracell-elemek olcsóbbak a belföldinél, miért ne lehetne azokat importálni? A Duracell esete csak egy kiragadott példa a sok közül, a külföldön gyártott „amerikai” árucikkek ugyanis elárasztották az országot. (Néhány vállalat kénytelenkelletlen beismerte, hogy a termelés külföldre telepítésével „saját sírját ásta meg” a belső piacon.)

Belefér az árba

Miután sok amerikai cég rendelkezik külföldön termelő leányvállalattal, „saját” termékeik az amerikai piacon komoly konkurenciát jelentenek. Különösen növekedni fog a „házi” verseny a következő években, hiszen a legfelsőbb bíróság legálisnak ismerte el a szürke piacot. (A szavazás meglehetősen szoros volt, öt bíró a szürke piac legalizálása mellett, négy pedig ellene foglalt állást.)

Az USA-ban a dollár romlása is „belefér” e termékek árába. Az amerikai és a külföldi vállalatok tehát a jövőben nem fordulhatnak az USA-ban bírósághoz a szürke piac miatt. Egy módon azonban védekezhetnek ennek nagy méreteket öltő terjedése ellen: felülvizsgálják az ügynöki, képviseleti megállapodásokat. Valószínűleg a következő hónapokban, esetleg esztendőkben az importőrökkel és a forgalmazókkal olyan jó megállapodásokat kötnek, amelyek kizárják majd az USA-ba való export lehetőségét, illetve csak az ellenőrzés alá vont képviseletek importálhatnak közvetve. A külföldön termelő amerikai cégek pedig úgy védekezhetnek a saját konkurencia ellen, hogy a termelő leányvállalatnak tiltják meg az értékesítést az Egyesült Államok irányába. (Az áru persze ezért még eljuthat harmadik országokon keresztül az USA-ba.) Szakértők véleménye szerint a képviseleti, termelői szerződések felülvizsgálata nagy munkát igényel a „márkás” vállalatok részéről, s még így is számos kiskapu marad a szürke piac legális terjeszkedésére. S az sem utolsó szempont, hogy a vásárlók megszokták, igénylik a „szürke árukat”, ezek jelenléte a piacon ugyanis komoly megtakarításokat eredményez számukra.

G. SZ.

bbek adóssága

késországok atkozatából

mezzük ezeknek az országoknak az állami adósságait egy olyan összehasonlítás alapján, amely választási lehetőséget nyújt a hivatalos hitelezőknek: engedményeket tehetnek a kamatlábaknál (rendszerint a rövidebb lejáratú hitelek esetében); hosszabb visszafizetési időszakokat állapíthatnak meg a kamatoknál; részlegesen leírhatnak olyan adósságszolgálati kötelezettségeket, amelyek a stabilizálás időszakára esnek; vagy pedig választhatják ezeknek a lehetőségeknek a kombinációit.

Ez a megközelítés lehetővé teszi a hivatalos hitelezők számára, hogy jogi vagy költségvetési megkötöttségeikkel összhangban válasszák ki a megfelelő megoldást. A Párizsi Klub felszólítást kap arra, hogy sürgősen — legkésőbb ez év végéig — dolgozza ki a szükséges technikai részleteket az összehasonlíthatóság biztosítása érdekében. Ez a megközelítés olyan előnyöket fog nyújtani, amelyek túlmennek azoknak a kötelező érvényű többoldalú egyezményeknek az előírásain, amelyeket a múlt évben fogadtak el a szegényebb országok megsegítése érdekében. Ugyancsak üdvözöljük számos hitelező kormány azon lépését, hogy leírja, vagy más módon megszünteti az O.D.A.-hitelek terheit. Felszólítjuk az országokat, hogy a jövőben is biztosítsanak nagyarányú kedvezményes részt a legszegényebbek pénzügyi támogatásában.”

Agrárpiac

Szemben az árral?

Magyarország mindössze egy százalék körül részesedik a világ élelmiszer-kereskedelméből és összesen három termékcsoport van — vágott baromfi, alma, napraforgóolaj —, ahol a fenti arány a 10 százalékot meghaladja. A FAO statisztikája szerint 1986-ban a világ legnagyobb élelmiszer-exportőreinek rangsorában a 25. helyen álltunk. Ezzel szemben az ország számára ez az egy százalék a teljes magyar kivitel 23-24 százaléka, a konvertibilis exportnak pedig 27-28 százaléka.

A nemzetközi agrárkereskedelem fent említett gondjainak legátfogóbb — és tényleges eredmények elérésére számunkra legtöbb esélyt adó — tárgyalási fóruma a GATT. Az 1987 februárjában elkezdődött mezőagrárpolitikája jelölhető meg, amely a mezőgazdasági támogatások mértéktelen növelésével számos termékből óriási túltermelést és a raktárkészletek nagyarányú felhalmozását idézte elő. Ennek következményeként rendkívül nyomott, a költségviszonyoktól elszakított világpiaci árak és szélsőséges agrárprotekcionizmus alakult ki.

Jellemző példa, hogy az EGK a közös költségvetésből 1986-ban 28 milliárd dollárt fordított a mezőgazdaság támogatására — 1980-ban ennek még csak a felét. Az USA ugyanebben az évben erre a célra körülbelül 30 milliárd dollárt költött, amely csaknem tízszerese (!) az 1980-as azonos célú kiadásainak.

Elszakított árak

A támogatások egy része, az exporttámogatás a világpiaci árakra közvetlenül ható komoly árcsökkentő tényező volt. Ausztrál számítások szerint a nyolcvanas évek közepén a nemzetközi agrárárak 16 százalékkal voltak alacsonyabbak, mint exportszubvencionálás hiányában lettek volna. A jelen helyzetben a nemzetközi agrárpiacok helyzetét egy sor terméknél (például gabona, hús, baromfi, tejtermékek, stb.) a támogatások, az állami költségvetések egymással való versenye jellemzi. 1980—87 között például a búza világpiaci ára 50 százalékkal esett, miközben a készletek 70 százalékkal nőttek és ma olyan nagyságrendet tesznek ki, amely az átlagos éves világkereskedelem mennyiségének 2,5-szerese.

Magyarország szempontjából különösen fontos az EGK közös mezőgazdasági politikájának alakulása. Ez ma már a Közös Piac agrártermelésének több mint 95 százalékára terjed ki és oda vezetett, hogy az EGK számos termékből — amelyeknek a hetvenes évek elején még nettó importőre volt — ma már saját szükségletét messze meghaladó mennyiségeket termel, s az önellátottsági fok csaknem minden mérsékelt övi termékben 110-150 százalék között van.

Az EGK belső kereskedelempolitikájában meghatározó jelentőségű új fejlemény az egységes belső piac 1992-re tervezett megvalósítása. Már a közeljövőben kiemelten fontos annak vizsgálata, hogy a fenti változás mit jelent az agrárkereskedelemre nézve és az milyen módosítást követel a külső szállítók, köztük a magyar vállalatok exportpolitikájában, piaci szervezetében.

Az „1992-es fordulat" hatását igazában az EGK-n belül is most kezdik felmérni. Sokat sejtet és a ma még sokszor bújtatott nemzeti előírások kellő hatékonyságát is mutatja az a statisztika, mely szerint az EGK 46 legnagyobb élelmiszer-ipari vállalatának ma csak 44 százaléka tevékenykedik az úgynevezett anyaországon kívül is. Mindössze 10 százalékuk van tartósan jelen legalább négy tagország piacán.

A nemzetközi agrárkereskedelem fent említett gondjainak legátfogóbb — és tényleges eredmények elérésére számunkra legtöbb esélyt adó — tárgyalási fóruma a GATT. Az 1987 februárjában elkezdődött mezőgazdasági tárgyalások ma már láthatóan az úgynevezett Uruguay-forduló kemény magvát képezik. A GATT e kérdéskörben egyrészt a piacrajutási feltételeket és azok javíthatóságát vizsgálja, másrészt foglalkozik a nemzetközi kereskedelemre közvetlenül vagy közvetve ható támogatások visszaszorításának kérdésével is.

Ma már egyértelmű, hogy e problémakörök kezelése lehetetlen a nemzeti mezőgazdasági politikák és módszerek meghatározó szerepének vizsgálata nélkül. Ez azt jelenti, hogy a tárgyalásokon téma lehet minden résztvevő ország — így Magyarország — mezőgazdasági termelési politikájának és ahhoz kapcsolódó szabályozórendszerének a piaci viszonyok érvényesülését befolyásoló minden főbb eleme.

Magyarország a GATT mezőgazdasági tárgyalásain a cairnsi csoport tagjaként vesz részt. Ez a 14 agrárexportőr országból álló csoportosulás — amelynek hazánk az egyetlen európai és egyetlen szocialista tagja — a világ mezőgazdasági exportjának több mint 20 százalékát adja, annyit, mint az USA és az EGK kivitele együttvéve. A cairnsi csoport a tagjai között folyamatos vélemény- és információcsere, valamint a legfontosabb kérdésekben egyeztetett fellépésük következtében ma már — az USA és az EGK mellett — a tárgyalásokat érdemben befolyásoló harmadik erővé vált. Érdemes megemlíteni, hogy a csoport tagjainak legközelebbi miniszteri szintű találkozóját ez év őszén Budapesten tartják.

Húzóágazat

A magyar élelmiszer-gazdaságnak tehát a fent jellemzett nemzetközi környezetben kell megtalálnia helyét. Ezért egyértelmű, hogy az ágazat fejlesztéspolitikájának külpiac-orientáltnak kell lennie. Miután a világpiaci folyamatokat érdemben befolyásolni nem tudja, elsőrendű feladat az azokhoz való alkalmazkodóképesség javítása. Ennek érdekében növelni kell a versenyképességet.

Állami szinten elengedhetetlen a struktúrapolitika megfelelő kidolgozása, preferenciák és diszpreferenciák alkalmazása, emellett olyan közgazdasági környezet kiépítése, mely a világpiaci folyamatokat, mind közvetlenebbül közvetíti a hazai gazdálkodó szervezetek számára. Vállalati szinten alapvető feladat a gazdaságos termékszerkezet kialakítása és annak a változó piaci feltételekhez való rugalmas és folyamatos igazítása.

A fejlesztéspolitika kidolgozásakor a piaci körülményekből kiindulva elsősorban az élelmiszeripar „húzóágazatait, illetve -termékeit" kell megtalálni és az alapanyag-termelést alapvetően ehhez és legfeljebb ezt kiegészítve az egyre szűkülő közvetlen nyersanyag-értékesítési lehetőségekhez kell igazítani.

Az úgynevezett „húzóágazatok" megtalálásához segítséget jelenthet a külföldi működő tőke hazai mozgásterének bővítése, történjen az vegyesvállalati vagy egyéb formában. Ugyanezt szolgálhatja a külkereskedelmi szervezet korszerűsítése, a hazai gazdálkodó szervezetek önálló külpiaci megjelenésének — meghatározott feltételek melletti — növekvő lehetősége. Ez utóbbinak elsősorban akkor van igazi esélye és előnye, ha az a termelés és feldolgozás kialakult és jól működő belső integrációjára épül.

DR. REGŐCZI ISTVÁN

A kategóriájú, teljes jogú kereskedőház felvesz legalább háromévi szakmai gyakorlatot szerzett, külkereskedelmi szakvizsgát tett, két világnyelvből felsőfokú külkereskedelmi szakmai anyaggal bővített nyelvvizsgával rendelkező

jogtanácsost,

továbbá

idegen nyelvi levelezőt,
külkereskedelmi lebonyolítót,
könyvelőt,
készáruraktárost,
utókalkulátort,

felsőfokú szakvizsgát tett

rendészt.

Érdeklődni lehet a 335-520-as telefon 25-ös mellékén, a kereskedőház személyzeti és munkaügyi osztályán.

Többről van szó...

88.8.18.

Tengerentúlról jött ismerősömmel ebédelek, aki mellesleg energetikus, s aki itthoni dolgainkról is tájékozott. Például Ófaluról, no meg a hulladéktemető történetéről. Megállapítjuk, hogy az ügy holtponton van, és a helyzet enyhén szólva nem kedvez az atomerőmű szakembereinek. Maguknál ez hogy van? — kérdezem. Hisz zöldek ott is vannak, mégis épültek mindenfajta létesítmények. — „Nézze, mi azzal kezdjük, hogy már az igényről nyilvános vitát rendezünk. Ekkor megindokoljuk, hogy amire készülünk, arra szükség van. Mindenki kifejtheti az álláspontját, mindenféle szakértői véleményt meghallgatunk. Ez esetben a közvéleményt először arról győztük volna meg, hogy kell a hulladéktemető. Helyszín nélkül. Így aztán amikor már a terület kiválasztása következik, nem kell állandóan indokolni a lépésünket.

Miután a vita sikeresen lezajlik, előállunk a területre vonatkozó elgondolásainkkal. A nyilvánosság előtt fejtjük ki, hogy a hulladéktemető kiválasztásának melyek a feltételei, s közzétesszük a lehetséges helyszíneket, melyeknek alkalmasságát a jövőben tovább vizsgáljuk. Elengedhetetlen, hogy a közvélemény több, alternatív elhelyezési lehetőségről vitatkozhasson. Ez biztosítja ugyanis azt, hogy az energiaszakemberek, »a hatóság« ne kerülhessen szembe a lakossággal. Alternatívák vannak, nincs káros polarizáció, amolyan »ők velünk szemben« . . . Minden érvet, meggondolást közzéteszünk. Senki se gondolja, hogy rejteni valónk van. Ennyi."

Néhány éve az Egyesült Államokban jártam. A közszolgáltató ágazatok ott sem működnek teljesen a piac törvényei szerint, hanem „reguláltak". Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy például a villamos művek áremelési javaslatát nem a vállalat vezetése, hanem az állam által kinevezett öttagú bizottság bírálja el, a lakosság érdekelt képviselőinek széles körű bevonásával. Mindez úgy zajlik le, hogy a cég elképzeléseit a bizottság közzéteszi, azokról meghallgatást rendel el. Ennek során bárki megjelenhet, az elektromos műveknek kérdést tehet fel, az árváltoztatás szükségességét érveivel megkérdőjelezheti. A vállalat természetesen reagálhat, bizonyító anyagot terjeszthet elő, számításaira hivatkozhat. A vita után dönt a bizottság. Az elektromos művek képviselőjének el kell mondania, hogy miért elkerülhetetlen az áremelés. Ez a módszer persze nem alkalmazható, ha az energia-árváltozás indoka csupán a vásárlóerő-szabályozás. Ha viszont az ok tényleges költségváltozás vagy fejlesztési szükséglet, a nyilvános vita képes meggyőzni a lakosságot. Az érintettek többségét meg lehet nyerni az ügynek, de ez a nyilvánosság nélkül nem megy. Azt ugyanis nem lehet várni, hogy a közvélemény a vita lehetősége nélkül, pusztán kinyilatkoztatás alapján elfogadja, hogy erre vagy arra szükség van, ennek vagy annak csakis amott lehet a helye. A véleménynyilvánítás lehetősége, a vita azzal az előnnyel jár, hogy felnőttként kezeli a lakosságot, felelősséggel beleszólást enged az őket érintő kérdésekbe.

Az Ófalu körül kialakult patthelyzet, a bős—nagymarosi vízlépcső (bnv) körül mostanában kipattant vita sajnos jól illusztrálja, mi veszíthető a nyilvánosság kizárásával, a zártkörű előkészítéssel. A bnv ma már szinte elviselhetetlen „történelmi" terheket kénytelen viselni. Visszaüt az előkészítés valamennyi mulasztása. Akkoriban nem lehetett nyilvánosan megvitatni „a célt". A közvélemény pedig joggal úgy érezheti, hogy a „háta mögött" döntöttek. A téma tabu volt évekig, hivatalosan. A terv ellenzői persze szervezkedtek, érveik egy része — szamizdatból, külföldi publikációkból, rádióadások útján — eljutott hozzánk is. Válasz viszont nem volt. Később az érvelésből sokáig nem derült ki, hogy mi az az álláspont, amit vitatnak. Aztán végre meghallgathattuk mindkét oldalt. A kritikai ellenvetések többségére a beruházással foglalkozó szakértőknek érthető és világos válaszaik vannak! Akkor miért kellett őket eddig a vitától távol tartani? A bnv gondjai enélkül is jelentősek.

A vízlépcső terheit pénzügyi mechanizmusunk tovább fokozza, a környezetvédők pedig jogosan kérik számon a vízminőséget. A part menti települések tisztítóberendezéseit azonban már másik „keretből" kellene építeni, nem az erőmű gigantikus költségvetésében szerepelnek. S ha nem lesz rájuk pénz? Ezt a gondot később nem lenne méltányos a bnv-n számon kérni. Képviselők jártak Ausztriában, és megelégedéssel nyilatkoztak az ott látottakról. A vízerőművek környéke kulturált, parkosított. Ott. Kétségtelen, nagymértékben segítene, ha nálunk is így nézhetne ki minden. De ez már megint más költségvetés, más „keret"! Márpedig ha ezeket a munkálatokat nem végezzük el, úgy a beruházás lakhatási engedéllyel bíró társasház lesz, tereprendezés nélkül.

Van a bnv-nek rizikója? Persze, hogy van. A természetnek minden ilyen mértékű átalakítása kockázatvállalással jár. Valaki azt mondta a minap: minden gondosság mellett előfordulhat, hogy váratlan jelenségekkel találkozunk, „mert a folyó nem úgy gondolta". Ha az előkészület a nyitottság és nyilvánosság jegyében folyt volna . . . A bizalommal egyébként szükségszerűen felmerül számos, a közelmúltban részben vagy egészben elhibázott nagyberuházás: az Adria kőolajvezeték, Bicske vagy a víznél maradva, Kisköre. A mai légkörben akkor is nehéz volna elfogadtatni a vízlépcsőt, ha az a század leghatékonyabb, legjobb beruházása volna. A vita hangulata ugyanis megromlott. Az ellenzők egy része mintha semmilyen érvnek sem hinne, nemzetközi kampányt, kormányunk elleni tiltakozó hadjáratot emleget. Vajon a szakhatóságok beszámolója objektív lesz-e vagy eleve megfogadták az apparátusok — széles körben hallani az aggályokat —, hogy csak az eddigieket igazoló érveket vesznek figyelembe?

A szeptemberi parlamenti ülésig még van néhány hét. A többéves mulasztáshoz képest ez kevés! Mit dönthetnek képviselőink? Mondhatják, hogy már elértünk oda, ahonnan nincs visszaút, s az is elképzelhető, hogy lesz alternatíva. Bárhogyan is, a döntés után aligha lesz jó szájízünk. Tanuljunk a bnv-ből, mert ennél többről van szó . . .

GARA SZABOLCS

megoldatlan a lakosság életmélyése és ruházása.

A konferenciától eredetileg az átalakítás visszafordíthatatlanná tételét várták, de a küldöttek megválasztásakor már érezni lehetett, hogy erre nem lehet számítani. Sőt a pártkonferencia nagyjából első másfél napja alatt elhangzott — főleg területi (megyei) párttitkárok által elmondott — felszólalásokból számomra úgy tűnt, hogy a tét már a peresztrojka visszacsinálása volta. A fegyelem hangsúlyozása, a kiváltságok védelmezése, a sajtó megrendszabályozásának követelése ilyen irányba mutatott. E nézetek ellen azonban erős ellentámadás indult. Például Arbatov jó érzékkel felemlegette a brezsnyevi időszak számos vezetőjének már napvilágra került korrupciós ügyét, jelezve, hogy nem lesz nehéz újabb eseteket feltárni.

Csaba L.: Ebben a politikai küzdelemben sajátos szerepet töltöttek be a vállalati középvezetők és munkások. Jogos elégedetlenségük a tapasztalatok szerint többféle politika szolgálatába is állítható. Itt most általában a kiváltságok ellen, a peresztrojka mellett léptek fel. Ennek megértéséhez tudni kell, hogy a pártkonferenciára is jellemző glasznoszty nem valamiféle parttalan vitát, hanem sokkal inkább egy központilag irányított sokféleséget jelent. Gorbacsovnak és híveinek volt elég ereje ahhoz, hogy a káder-cseréket — amikor látszott, hogy ez visszafelé sülhet el — le tudták venni a napirendről, s jellemzőnek tartom azt is, hogy a Gorbacsov által az előadói beszédben megütött alaphang — bár ezt követően sok minden elhangzott — a határozatokban is visszaköszön.

Végeredményben a pártértekezleten egy olyan döntetlen született, ahol az erő továbbra is annak a kezében van, aki napi döntéseket tud hozni, ez pedig Gorbacsov.

Szamuely L.: Ezzel az értékeléssel teljesen egyetértek.

Milyen új mozzanatokat emelnének ki a pártkonferencián elhangzottak közül?

Szamuely L.: Ilyen a területi decentralizáció, a helyi — ez a köztársaságitól a községiig terjed — tanácsok jogkörének bővítése és ehhez önálló pénzbevételek kapcsolása. Ezt általában a demokratizálás újabb lépéseként említik, emellett azonban ez a lépés alkalmas arra is — s ez Gorbacsov taktikai érzékét mutatja —, hogy a területi párt és tanácsi vezetők támogatását is elnyerje, akik a központi hatalomtól való függetlenségük és helyi befolyásuk növekedését remélik e lépéstől.

[illegible] akkor [illegible] kus, az SZKP 1985-ben tartott XXVII. kongresszusán. Az akkori elnök a szovjet tudomány elmaradását a túlzott külgazdasági kapcsolatokkal, a nagy technikaimporttal hozta összefüggésbe — valóságos „importpestis"-ről beszélt —, Marcsuk viszont a nemzetközi tudományos és gazdasági életből való kiszorulás katasztrofális következményeit vázolta fel. Összecsengett ezzel a moszkvai egyetem rektorának javaslata, miszerint évente a szovjet fiatalok ezreit, sőt tízezreit kellene külföldi egyetemekre küldeni. A szovjet gazdaság exportképességéről Kvicinszkij rajzolt drámai képet. A szovjet iparcikkek minősége olyan gyenge és rossz hírű, hogy előfordul: a gyártmány eladhatósága érdekében leveszik a „Made in USSR" jelzést.

Csaba L.: Számomra azért meglepő volt, hogy külgazdasági kérdésekkel milyen keveset foglalkozott a pártértekezlet. Holott az olajár összeomlása a Szovjetunió mai kiviteli szerkezete mellett új helyzetet teremtett. Jól mutatja ezt, hogy a nyugati külkereskedelem összforgalomon belüli aránya az 1963. előtti, vagyis a külgazdasági nyitás előtti mértékre esett vissza. Úgy látom, hogy a szovjet vezetés még nem tette magáévá azt a gondolatot, hogy a fogyasztásicikk-import növelésével mennyire erősíteni lehetne a peresztrojkát. Ezek ugyanis igen nyereségesen lennének értékesíthetők a belföldi piacon, s hozzájárulhatnának a vásárlóerő lekötéséhez, a jövedelemszerzésben való érdekeltséghez, általában a közömbösség leküzdéséhez.

Végezetül vállalkoznának a szovjetunióbeli változások valamilyen prognosztizálására?

Csaba L.: A következő két-három évben lassú, hullámszerű, de előrehaladó reformfolyamatra számítok. A gazdasági növekedés lassú lesz, a növekedési ütem hajszolása helyett a minőségi átalakulásnak kell előtérbe kerülnie.

Szamuely L.: A mezőgazdasági termelésben erőteljes liberalizálásra, fokozatos javulásra számítok. Ennek szükségességéről már tavaly is beszéltem, de jelei ennek akkor még nem voltak. Most már látok ilyen jeleket — s mint azt az egyik felszólaló a pártértekezleten is mondta — a kínai és a magyar tapasztalatok is azt mutatják, hogy ezen a területen lehet a leggyorsabban sikert elérni.

KARSAI GÁBOR

88.8.20.

MAGYAR HÍRLAP

Csoda vagy valami más?

Gazdasági motívumok a finnek nemzetiségi politikájában

Ismét felfedeztük Finnországot. Északi rokonaink tapasztalatai egyre fontosabbak a számunkra. Mivel Közép-Finnország egyik kisvárosában a tudósító nem képes elaludni — hisz este 11-kor nyáron „a fehér éjszakákon" a finnek még vidáman golfozhatnak — előveszi jegyzetfüzetét.

Tolerancia. A finnek mintegy 600 éven keresztül, 1809-ig voltak a svéd királyság része. E közös múltnak a múlt században is számos hatása maradt, a finn értelmiség jelentős hányada például — a rokonkutatóban járó magyarok nem kis meglepetésére — *svédül* beszélt. 1917-ben aztán megszületett végre a függetlenség, de a nemzeti határok közé mintegy 6 százalékban svéd nemzetiség is szorult. Éppen a svéd határhoz közeli területekre. Vélhetnénk, hogy a most már többségben lévő finnek azonnal kitelepítették őket Lappföldről, mondván, hogy ott kisebb „a biztonsági rizikó".

Bárhol, mindig

Arra is gondolhatnánk, hogy az államhatalom egyengeti majd útjukat vissza a finn etnikumba, hisz ők „természetesen" elsvédesedett finnek, a 600 éves dominancia logikus következményei. Mindennek teljesen az *ellenkezője* következett. A mai finn társadalomban a svédek helyzete *ténylegesen privilegizált.* Nem csupán ott van joga a svéd anyanyelvű nebulónak ahhoz, hogy saját nyelvén tanuljon, ahol népcsoportja jelentős számban él, hanem *bárhol* és *bármilyen körülmények között.* Végső soron tehát az is elképzelhető, hogy egy településen csak *egy* svéd nyelvű család él, és annak egyetlen gyermekét kellene a tudással megismertetni. Mivel a helységben nyilvánvalóan nem fognak külön svéd nyelvű tanintézetet egy tanuló kedvéért berendezni, buszoztatni fogják őt. Ha szükséges, egyedül.

Természetesen *állampénzen,* hisz az anyanyelvi oktatás az alkotmányban *garantált állampolgári jog.* Finnország déli és nyugati része amúgy is gyakorlatilag *kétnyelvű.* A magyar látogató is hamarosan hozzászokik a kétnyelvű táblákhoz, kiírásokhoz. A szabályok szerint egy közösség akkor tekinthető két nyelv egyenrangú használójának, ha a svéd kisebbség aránya eléri a 8 százalékot, vagy ha a településen minimum nyolcezren élnek. Elképzelhető persze, hogy a nemzetiség súlya időközben csökken. A kétnyelvűséget akkor is fenn kell tartani, ha a svédek elérik a népesség 6 százalékát vagy a 3000 főt. (Külön döntéssel ennél alacsonyabb részarány esetén is alkalmazhatóak még e rendelkezések.)

A fenti szemlélet nem csupán országon belül él, hanem az államközi kapcsolatokat is áthatja. A közelmúltban kötöttek így megállapodást az úgynevezett „északi országok" arról, hogy egymás hatóságai előtt kölcsönösen *engedélyezik állampolgáraiknak nemzeti nyelvük használatát* ... Nem meglepő ezek után, hogy bár a svéd kisebbségnek elvileg volna saját pártja, a Svéd Néppárt, ténylegesen azonban a politikai csoportosulás hatása *túlterjed* az etnikai kereteken.

Teljes emberek

A kisebbségi kérdés fenti megközelítése nem csupán az északi országok együttműködését segítette elő, hanem azt is, hogy az iparban és kereskedelemben történelmi okok miatt *számarányánál jóval nagyobb* szerepet játszó svédek gond nélkül azonosulhattak Finnországgal, *dolgozhattak* annak felvirágoztatásán. A konszenzusszemlélet amúgy is jellemző a finn belpolitikára. A 200 tagú parlamentben abszolút többséget egy párt csak egyszer, 1916-ban kapott. (Sokan úgy vélik, hogy ennek is következménye volt a nemsokára kitört négy hónapos véres polgárháború.) Azóta a finnek — „tudat alatt" — vigyáznak arra, hogy ez ne ismétlődhessen meg. Bárki is legyen egy választás győztese, csak koalícióban kormányozhasson. Északi rokonainknál tehát nem alakult ki parlamenti váltógazdálkodás, nem lett a pártokból két nagy tömörülés. Ennélfogva viszont azt is *el lehetett kerülni, hogy az ország politikai értelemben két részre szakadjon!*

A parlamenti szabályok további garanciákat tartalmaznak. Ha egy törvényjavaslatot a képviselők egyharmada ellenez, annak megvitatása határozatlan ideig elhalasztható. Az alkotmányt módosítani, adóról jogszabályt elfogadtatni, vagy olyan lépést tenni, melynek érvénye egy évnél *hosszabb,* ugyancsak a képviselők kétharmadának egyetértésével lehet. Figyelembe véve, hogy az országgyűlésben ma 9 párt hallatja szavát, elképzelhető, milyen *érdekegyeztetés* szükséges minden jogalkotáshoz. Igaz viszont, hogy az így elfogadott politika *tartósabb és stabilabb, mint a váltógazdálkodás körülményei között.*

A finn politikusok életrajzait olvasgatva néhány dolog szembetűnő. A legtöbben pályafutásukat helyi szinten, egy *szűkebb közösségben kezdték,* ahol „kicsiben" ugyanazt lehetett gyakorolni, mint később a parlamentben.

Alapviselkedési modell

Az egyik politikus szűkebb közössége szövetkezetében ügyködött, később a *takarékpénztárt* vette át. A másik nagyvállalatok igazgató tanácsában volt vagy netán a tőzsdét igazgatta. A legtöbbjüknek így módja van arra, hogy politikai döntéseik gazdasági következményeit alaposan felmérhesse. (Megjegyzendő, hogy a helyi politikai szférát Finnországban igen komolyan kell venni, hisz a tanácsnak — saját testületi döntése alapján — adókivetési joga van, és bevételeit természetesen szabadon elköltheti. Nagyobb infrastrukturális beruházásokban persze számíthat itt is „központi" segítségre.) A finn gazdasági életre amúgy is jellemző *a tudás tisztelete.* Az országban 6 nagyobb kutatásifejlesztési központ van, *Turkuban* éppúgy, mint a Helsinkivel szinte már összeépülő *Espooban.* Ez utóbbi település — természetesen kétnyelvű — egyébként saját vállalkozási lapot ad ki mintegy 3000 cége — a csúcstechnológia területén — zömmel kis és középvállalatok számára.

A közel ötmilliós országból 2500 ember tanul külföldön, a középiskolát végzettek átlaga pedig tűrhetően beszél angolul.

A finneknek nyersanyaguk sok nincs, kénytelenek tehát *kevés termékkel foglalkozni,* de abból a legjobbat előállítani, legyen szó akár jégtörőkről vagy hordozható telefonokról. Más kérdés, hogy a vállalati fejlesztések terhe *nem nagy.* A hazai pénzpiacon jelenleg ugyan mintegy *10 százalékos kamatért* kapható hitel, azonban minden cég *szabadon* fordulhat külföldi forrásokhoz.

Sokan élnek is a lehetőséggel. Fenyeget persze az a veszély is, hogy a valuta felértékelődik, a hitel összege finn márkában igen megnő. Erre való azonban az *árfolyambiztosítás.* Csak az olcsó hitelek hozzáférhetőségével magyarázható, hogy olyan vállalatok is életképesek lehetnek, ahol a fejlesztések 95 százaléka kölcsönből származik. Finnországon látszik, hogy *gazdag.* De azért is lehetett gazdag, mert szépek a parkjai, jól öltözöttek az eladók, díszes az áruk csomagolása. Egy szempontból persze hibás dolog *finn gazdasági csodáról beszélni.* A gazdaságtörténet azt mutatja, hogy önmagában egy ország előremenni, felzárkózni tartósan *nem* tudott ... Északi rokonunk haladásában is *nagy szerepe volt az északi országok együttműködésének.* Melynek egyébként alapnyelve a svéd. De hát *svédül amúgy is majdnem minden finn megtanul az iskolában.*

Gara Szabolcs

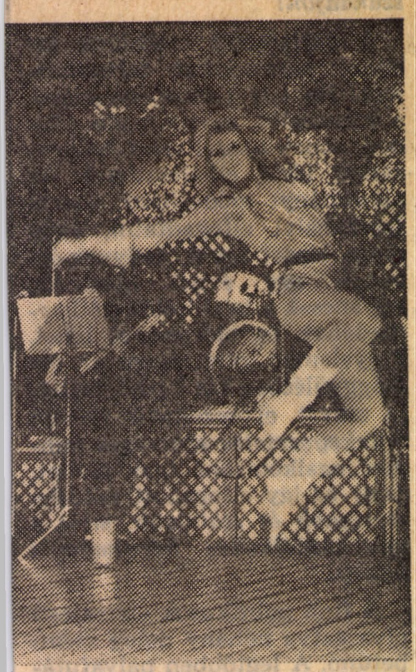
MAGYAR HÍRLAP

k ül a műfajon?

gődtem haza, mint most, ha végzek. A vidéki turnékon ki voltam téve annak, hogy a zongoristával, vagy a dobossal ott, a fellépéskor találkozom életemben először.

— *Mire vágyakozik egy bárénekesnő?*

— Miket kérdezel! — kiált föl Magay, aztán eltöpreng: — Hogy legyen munkája, jó műsorokban lépjen föl, a közönség kedvelje...

Csak hát egy sztár bárénekesnőnek
Fotó: Habik Csaba

— *Nem félsz attól, hogy idővel nem lesz munkád?*

— Dehogynem! Ám ettől manapság nem csak egy bárénekesnő tarthat.

— *Mennyire vagy kiszolgáltatott?*

— Nagyon. Tudod, az okosabbak egy idő után üzletet nyitnak.

— *Milyen szervezet képviseli a bárénekesek érdekeit?*

— Tessék?

— *Ki törődik például azzal, hogy megfelelő gázsit kapsz-e?*

— Én. Magyarországon nincsen impresszálás. A műsor rendezője fölkér, fölajánl egy összeget, amit vagy elfogadok, vagy alkuszunk. Sajnos, rossz üzletember vagyok.

— *Miben különbözik számodra az egyik lokál a másiktól?*

— A technikai felszereltségében, a zenekar nagyságában... Az énekesnőnek egyáltalán nem mindegy, a zenekari kiséret hasonlít-e az eredetihez.

Magay Klementinának húsz kislemeze jelent meg eddig. Az utolsó vagy kilenc-tíz évvel ezelőtt. Magay állítólag 24 éves korában érdeklődött először és utoljára a rádióban arról, hogyan készíthetne lemezfelvételt. Azt válaszolták, öreg ő már ahhoz. Azóta nem próbálkozik.

— *A lemezfelvétel az énekes számára nem jelent egyfajta megmérettetést?*

— Ide figyelj, nem vagyok üzlet a Hanglemezgyártónak! Mindennap énekelek, az exhibicionizmusomat evvel tökéletesen kielégítem.

— *Milyen a közönséged?*

— Ha szeretnek, virágokat, pezsgőt küldenek, mosolyognak és tapsolnak. Ha nem... Nos, ma már megtanultam nem kimutatni az érzelmeimet. Pár évvel ezelőtt történt, hogy az egyik vendég — az első sorban — érezhetően utált. Az étlapot maga elé tette, elbújt mögéje, és közben lekezelő mozdulatokat tett. Én is. Másnap a vendég bepanaszolt az igazgatónak. Kirúgtak.

Magay naponta tizenötször-hússzor öltözik-vetkőzik boldogan — éjjelenként három helyen is föllép. Fél kilenckor kezd a *Casinóban*, onnan a *Keringő Bárba* megy, majd a *Lidóba*. Hajnali négykor kerül ágyba, délben ébred, kezdődik az újabb nap. Magay húsz éve nem volt szabadságon, inkább külföldön turnézott, elegáns, négy-öt csillagos szállodák lokáljaiban, kétezer személyes óriáshajókon.

— *Mikor voltál vendég egy lokálban? Mikor szórakoztattak téged?*

— Lehet, hogy egyszer sem? — ütközik meg, aztán csak megtalálja a megfelelő választ: — Nem vágyok nyilvános helyekre, megszerettem az otthont.

Belépés nyolcvanért

A Casino az a csodás hely, ahol virág- és fenyőillat bódít, ahová esténként nyolcvan forintért léphet be a kedves vendég, s ezért valóban profi műsort kap, profi művészekkel: konflison berobogó *Farkas Bálintot*, lóháton éneklő *Karádi Juditot*... Halmi a teljesség kedvéért még egy elefántot is a műsorba képzelt, ám legnagyobb bánatára az a gazember elefánt a premier előtt valutáért eladta magát — külföldre. A *Casino Show '88* az olimpia jegyében készült; Halmi revüszínpada tobzódik a népek dalaiban, táncaiban. Nehéz lenne felsorolni, milyen nációk maradnak ki a színpadra vitelből, mert a szereplők még thaiföldi táncot is lejtenek, hosszú, ruganyos, eredeti műujjakkal, Görkorcsolyás, embernagyságú állatfigurák, Plútó kutya, Donald kacsa cikáz a nézők között, s meg-megcirógatják az arra érdemeseket. *Poór Péter* és *Magay Klementina* érzelmes dalokat énekel, s a nézők hosszas távollét után ismét hallhatják az egykor Magyarországon oly kedvelt *Németh Józsefet*, aki esztergályosból, majd minisztériumi sofőrből lett bársonyos hangú énekes. Tizennyolc éve él Nyugat-Németországban, s nagy szállodákban, tánclokálokban lép föl.

A Casino Show díszlete a jelmezek pazarságához képest (a Tavernának saját jelmezkészítő műhelye van) elképesztő. Mondom is Halminak, minek ide ezek a csúf sztaniolpacsnik, elegánsabb lett volna a semmi.

Halmi kicsit megsértődik, mert ez nem is sztaniol, hanem fólia, meg tudja ő, miféle díszletek kellenének ide — százezrekért. Annyi pénzük nincsen. A műsorok esténkénti összköltsége így is eléri a huszonötezer forintot. Halmiék revüműsora leginkább a külföldieknek szól, meg a hazalátogató magyaroknak (a Casino vendégeinek ötven százaléka külföldi), akik szolid, ám színvonalas műsorra vágynak. A Casino műsorából ezért hiányzik az erotika (külföldön jobbat kapnak), s miattuk nincsen konferansz, mert valóban nehézkes és unalmas lenne három-négy nyelven ugyanazt végighallgatni. Szól hát a csupa zene, s tánc, ahogy Halmi mondja, étellel, itallal árukapcsolva. Mert a Casinóban enni is illik. A legolcsóbb étel nyolcvanöt forintba kerül (tokányok, töltött paprika), a legdrágább, a libamáj meg négyszázötvenbe.

Ráfizetésre tervezve

A Casino hétköznaponként 150—170 ezer forintot inkasszál, hétvégeken 200 ezer forintnyit. A Casino ráfizetéses. *Morovian László* üzletvezető mindezt nyugalommal közli, s ahogy derűsen ül a Casino kertjében, s kezével szórakozottan a széf hoszú szárú kulcsait babrálja, a tény szinte el sem hihető. Morovian arról beszél, hogy *a Taverna a Casino működését eleve ráfizetésesre tervezi*. Mert a Casinónak a költségei akkor is nagyok, amikor a Casino zárva van. Ilyen szempontból teljesen mindegy, kinyit-e vagy bezár; a különböző bérleti díjakat mindenképpen fizetniük kell. Miért éri meg a Tavernának, hogy ráfizetéses üzletet tartson fenn? Az üzletvezető szerint nem éri meg. De hát a régi szatócsok sem akartak mindenen sokat és még többet keresni.

A margitszigeti Casino egykor fogalom volt; Magyarország lakói számára még jó ideig az is marad. Az élet bármúsorok nélkül is leélhető, legfeljebb sosem tudjuk meg, milyen egy éj a Casinóban.

SCIPIADES ERZSÉBET

Az USA gazdasága

Exportőrök taktikája

Az elmúlt években a világ exportőrei gyakran tartottak attól, hogy piacra jutásuk feltételei erőteljesen és hirtelen *romlani fognak, a világpiacot protekcionista hullám bénítja meg.* A romlás eredetét könnyű volt meghatározni, az eladók az Egyesült Államok törvényhozására tekintettek. Úgy tűnt hosszú ideig, hogy az erős dollárból adódó versenyképességi problémákat nem a piac, hanem *adminisztratív intézkedések korrigálják.*

Szerepet kapott ezen hiedelem kialakulásában az is, hogy nem minden tudósító-újságíró — és csak nagyon kevés exportőr — ismerte pontosan az USA kongresszusának munkamódszerét. A beterjesztett törvénykiegészítéseket, a kereskedelmi jogszabályhoz benyújtott módosító javaslatokat így sokan „komolyan vették", azt vélelmezve, hogy azok mögött széles koalíció, a honatyák jelentős csoportja áll. Gyakran pedig a szövegek mögött nem volt más, csak taktikai meggondolás, egy-egy érdekcsoport nyilvános szolgálata, és maga a javaslatot támogató sem gondolt komolyan arra, hogy elképzeléséből a törvény része lesz.

Megdolgozták a közvéleményt

Ameddig azonban a közvéleményt „meg lehetett dolgozni" azzal, hogy *a külföldi cégek gátlástalan versenye következtében vesznek el amerikai munkahelyek,* addig természetes volt a kérdés politikai szempontból történő kihasználása. Ma már viszont más időket élünk: a hírhedt törvénymódosítást benyújtó *Gephardt* képviselő — aki viszonosságot követelt volna az USA-val kereskedő országoktól, de ha tartós az aktívumuk, akkor korlátozást rendelt volna el — nem tűnik a legvalószínűbb demokrata párti jelöltnek.

1985 februárja, az árfolyamcsúcs óta az Egyesült Államok nemzeti valutája értékéből 40 százalékot veszített. Ez a folyamat természetesen jelentős mértékben drágította az importot, és ösztönzte az exportot. Volumenben számolva meg is lett az eredmény: 1986 elejéhez hasonlítva az amerikai kivitel 19 százalékkal nőtt, míg az import csak 12 százalékkal emelkedett.

Bár a havi kereskedelmi mérlegadatok — éppen az árfolyamváltozás hatásai miatt — *folyó áron még mindig hiányt mutatnak,* esetenként *meghozzá jelentőset, a törvényhozás ma már valószínűleg vonakodna egy protekcionista megoldástól.* Az októberi fekete hétfő után ugyanis túlságosan sok utalás történt az 1929—33-as válságra és az azt megelőzően bevezetett *védővámokra.* Akkor az elzárkózás gyorsította a visszaesést és a párhuzam jobban „fogyasztja" a korlátozások híveit, mint az esetleges elnöki vétó. Különben is *1988 választási év,* a kereskedelmi törvényt még véglegesíteni kellene és a szövegegyeztetés a két ház között késő tavaszig is elhúzódhat.

Az exportlehetőségek persze nem érintenek minden ágazatot egyformán. *Az árérzékeny területeken könnyebb az exportoffenzíva,* hatását élvezik a papírt, textiliákat, vasat és gabonát szállítók, míg az autógyártók még a hazai piacot illetően sem érzik magukat biztonságban. Jellemző azonban a sikerszektorokra is, hogy *ma még kevesen ruháznak be a jövő exporteladásai miatt.* A vállalatok többsége szívesebben növeli bevételeit az áremelés révén.

Vannak aztán olyanok — például az autógyártók —, akik az erős dollár időszakában kivonultak a külpiacokról. Az *US Steel* például felszámolta exportértékesítő hálózatát és most nyilvánvaló többletköltséggel tudja csak visszaállítani. Azok viszont, akik a „nehéz években" is kitartottak — így a *Caterpillar* — most élvezhetik állhatatosságuk jutalmát.

Az amerikai export folyó áron még nem növekszik jelentősen, *a japán viszont nem csökken!* A szigetország gyártóit kétségtelenül segítette az erős jenből adódó, az importált nyersanyagokból következő költségcsökkenés. Az alvállalkozói-beszállítói kapcsolatok hatása is jelentős, az exportőrök egyszerűen tovább hárították a jen felértékelődéséből adódó bevételmérséklődést. Sokáig persze ezt sem lehet folytatni, a beszállító háttéripar sem képes mindent nyeresége terhére lenyelni, *a világpiacon az alapanyagárak pedig éppen emelkedni látszanak.*

Olcsó csipek

A japán vállalatok napjainkra viszont újabb módokat találtak versenyképességük szintjének fenntartására. Ha nem előnyös nyersanyagot importálni, hát vesznek alkatrészt, félgyártmányt, csipeket. Azok ára ugyanis az árfolyamváltozás miatt rendkívül kedvező, beépítésük önköltségcsökkenést eredményez. Miközben pedig az amerikai belső piac konjunktúrája — öt év után — múlóban van, *a hazai japán fogyasztás növekszik.* Lehetőség van tehát törvényes keretek között arra, hogy az exportoffenzívát a szigetország vállalatai úgy folytathassák, hogy költségeik egy részét a honi vevő viseli.

G. Sz.

Az együttműködési szerződés 40. évfordulóján

Hungarológiai központ U

Sztukalin sajtókonferenciája a fejlődő ko

A Szovjetunió és Magyarország közötti barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződés 40. évfordulója alkalmából *Borisz Sztukalin*, a Szovjetunió budapesti nagykövete szerdán sajtókonferenciát tartott a Szovjet Kultúra és Tudomány Házában. A nagykövet a dokumentumot méltatva kijelentette: új szakaszt nyitott a szovjet—magyar kontaktus fejlődésében a szerződés, az első olyan jogi dokumentum, amely felöleli országaink és népeink gazdasági, politikai és kulturális együttműködésének valamennyi területét.

A továbbiakban megállapította: az elmúlt évtizedek igazolták a szerződés céljainak és elveinek életrevalóságát, hatékonyságát, elősegítették a szocializmus vívmányainak védelmét, a nemzetközi biztonság szavatolását. Emlékeztetett arra, hogy a nemzetközi színtéren végbement változások, a szocializmus országai közötti kapcsolatok figyelembevételével 1967 szeptemberében új szerződést írt alá a két ország, fenntarva az 1948. évi dokumentumban rögzített célokat és elveket, s megteremtve a testvéri együttműködés és összefogás további fejlesztésének szilárd alapját a szocialista építés magasabb szintjén. Mint a nagykövet hangsúlyozta: a Szovjetunió és Magyarország viszonyát ma a szocialista építés valamennyi elvi kérdésben a teljes nézetazonosság, a kölcsönös bizalom és a szoros nemzetközi összefogás jellemzi.

Borisz Sztukalin a négy évtizedes gazdasági, tudományos és technikai együttműködés eredményeiről szólva emlékeztetett: a magyar népgazdaság több mint száz, a Szovjetunió segítségével épült nagy jelentőségű létesítménnyel lett gazdagabb. Így például a Paksi Atomerőmű üzembe helyezésével jelentősen megnőtt a magyar villamosenergia-termelés. A szovjet közreműködéssel létrehozott vállalatok termelik meg a nyersvas és acél 40, az acéllemezek 90-100 százalékát dolgozzák fel a kőolaj 90 és a földgáz 80 százalékát. Magyarország szintén több fontos szovjet létesítmény megépítésében vett részt. Magyar szakemberek dolgoztak az orenburgi gázvezeték, az usztyilimszki cellulózkombinát, a kijembajevi azbesztdúsító kombinát építkezésén. Közös erővel folyik a likinói autóbuszgyár, számos bútoripari üzem, ruha- és cipőgyár rekonstrukciója. Ugyancsak magyar munkások dolgoznak Tengizben a kőolaj- és gázkitermelési létesítmények létrehozásán.

A Szovjetunió az elmúlt 40 esztendőben a magyar piac legfontosabb energiahordozó- és nyersanyagszállítójává vált: kőolajból és kőolajtermékekből, földgázból, villamos energiából, vasércből, nyersvasból és faanyagból az igények több mint 80 százaléka érkezik a szomszédos országból. Magyarország az importált gépek és berendezések 17 százalékát, traktor-, számítógép-, teherautó-, személygépkocsi- és bányagépszükségletét is elsősorban a baráti államból szerzi be. Tavaly kezdődött meg a népszerű Lada-Samara személygépkocsik szállítása, s folyik a magyar közutakon az új típusú Zaporozsec-autók, valamint a KRAZ—260-as teherautók próbafutása. A jelzések szerint sikeresen kiállta a próbát a Don—1500 gabonabetakarító kombájn is.

Számos magyar exporttermék kelendő a szovjet piacon, amelye-

Az Országos Béketanács ny

Mindenki számára nyitottak voltak az ajtók az Országos Béketanács évzáró-évnyitó ülésén, amelyet szerdán tartottak a Magyar Tudományos Akadémia székházában.

Az ország minden tájáról érkezett több száz békeaktivista részvételével megtartott nyilvános eszmecserén az OBT a magyar békemozgalom tavalyi tevékenységének összegzését, illetve az idei munkaprogram megvitatását tűzte napirendre. Ezzel *februárban immár másodszor került a közvélemény érdeklődésének fókuszába a békemozgalom munkája*; a múlt héten az Országgyűlés külügyi bizottságának képviselői kaptak tájékoztatást az OBT főtitkárától. A parlamenti testület funkciójának megfelelően akkor elsősorban a béke magyar barátainak nemzetközi tevékenysége, külkapcsolatai kerültek napirendre, a mostani alkalommal főként a békemozgalom belső helyzetét értékelték.

Az idei munkaprogram megfogalmazza: a magyar békemozgalom *bővíteni* kívánja tevékenységi körét. Kezdeményezi egyes elméleti kérdések kidolgozását és vitáját, s e munkában számít a különféle kutatóintézetek, az egyetemek és a főiskolák támogatására is. Emellett fontos feladatának tartja annak tudatosítását, hogy a békemozgalom jól szolgálja hazánk érdekeinek, a nemzeti sajátosságok kifejezését, a nemzeti azonosságtudat megőrzését. A mozgalom keresi az egyéni békeszolgálat újabb lehetőségeit, s ebben lényeges szerepet tulajdonít a cselekvő hazafiság-

Mennyi gépkocsit hozunk

(Folytatás az 1. oldalról)

áron kerülnek forgalomba. Mint ahogy már az is biztos, hogy az új Zaporozsecből, amelynek nullszériáját már gyártják, ez évben nem jut a 1990-re a fejlesztésekkel? S ha nem, honnan tudjuk pótolni a kieső 34 ezer autót?

A Trabant és Wartburg gyártói még nem kötötték vásárlóik orrára, hogy mikor és milyen típusú négyütemű járművekkel

Vállalati élet az USA-ban

A cég tekintélye

Az Egyesült Államok egyik legtekintélyesebb gazdasági folyóirata, a Fortune magazin évente nemcsak az ötszáz legnagyobb amerikai vállalat listáját és eredményeit állítja össze, hanem hat esztendő óta közli a legjelentősebb cégek elismertségi rangsorát is. A tekintély, illetve a „tisztelet-tabellán" elfoglalt hely az amerikai vállalatok számára igen sokat jelent, hiszen kifejezi a tevékenységüket övező elismerést, illetve elmarasztalást.

A Fortune az elmúlt év végén 8 ezer vállalati felső vezetőnek adta fel a „leckét", hogy egytől tízig osztályozza ágazata legjelentősebb cégeit nyolc ismérv alapján. *Osztályozni kellett* tehát egy-egy vállalatot a vezetés színvonala, a termékek és szolgáltatások minősége, az innovációs készség, a hosszú távú beruházási politika, a pénzügyi helyzet, a vállalati vagyonnal való gazdálkodás, a környezetvédelem figyelembevétele, valamint a tehetséges munkaerőkkel való gazdálkodás alapján. A vállalatokra beérkezett válaszokat és értékeléseket átlagolták, s ennek alapján alakult ki az USA 306 nagy cégének elismertségi listája.

1987-ben az Egyesült Államok leginkább elismert és megbecsült vállalata a *Merck gyógyszeripari cég* volt. A Merck — amely 1986-ban is listavezető volt — a lehetséges tíz pontból kilencet ért el, míg a második helyezett Rubbermaid gumiipari vállalat összpontjainak száma 8,29 volt. A Merck nem véletlenül került a „dobogó" legfelsőbb fokára. Forgalmát tavaly 20 százalékkal növelte, profitja pedig 30 százalékkal emelkedett. Több sikeres terméket hozott forgalomba, s kutatási és fejlesztési tevékenysége igen fejlett. (Érdemes megjegyezni, hogy a Merck éves bevételeinek 10 százalékát fordítja K+F tevékenységre.)

Mielőtt a Merck 1986-ban a lista élére került, az IBM volt négy éven át az USA leginkább elismert vállalata. *A számítógép-ipari óriás cég 1986-ban a nyolcadik helyre csúszott vissza* az élről, tavaly pedig csak a 32. helyet sikerült megszereznie. Az egyre gyengébb helyezést a szakemberek azzal magyarázzák, hogy a nagy számítógépek üzletágában az IBM sokat *vesztett versenyképességéből*, ráadásul az innováció területén is „ellustult".

A második helyezett *Rubbermaid* egy esztendő alatt három hellyel került feljebb a listán. A vállalat évente 100 új termékkel jelenik meg a piacon; forgalma tavaly 16, nyeresége pedig 20 százalékkal bővült. A Wall Street Journal, valamint a Barron's gazdasági magazin kiadója, a világszerte ismert és elismert Dow Jones cég került a népszerűségi lista harmadik helyére. Jól sikerült a *Procter and Gamble* kozmetikai és háztartás-vegyipari vállalat „önáramvonalasítása", hiszen az 1986. évi 18. hellyel szemben tavaly a negyedik helyen végzett. A Procter erőteljes *„fogyókúrába" kezdett* az évtized közepén, amelynek keretében eladta a profilidegen vállalkozásait, átalakította termelési szerkezetét, számottevően csökkentette a termelési költségeket, bezáratta a gazdaságtalanul termelő üzemeit, és jelentősen megnyirbálta foglalkoztatottjainak számát. Az eredmény nem is maradt el, hiszen a cég forgalma dinamikusan emelkedik, ugyanez jellemzi profitjának alakulását is. A vállalat elismerten jól vezetett, és *gyors karriert futnak be* tehetséges munkatársai. Az erősödő és kímélet nélküli verseny azt eredményezte a *Liz Claiborne* divatcég számára, hogy „csak" az ötödik helyet tudta megszerezni, egy évvel korábban viszont még a második helyen állt.

A Fortune-lista érdekessége, hogy a hetedik és a kilencedik helyen két dohányipari vállalat, a *Philip Morris* és az *RJR Nabisco* található. (Közöttük helyezkedik el a *Morgan* kereskedelmi bankház.) A Philip Morris legismertebb márkája a Marlboro, a Nabiscóé pedig a Winston. A két vállalat uralja az évi 32 milliárd dolláros forgalmú amerikai cigarettapiac csaknem 70 százalékát. Előkelő helyezésük azért keltett meglepetést, mert az Egyesült Államokban az erőteljes *dohányzás elleni kampány* következtében tízmilliók szoktak le a füstölésről. A csökkenő forgalmat a két vállalat azzal ellensúlyozta, hogy egyrészről *diverzifikálta tevékenységét*, másrészről pedig nagy választékban hozott forgalomba alacsony nikotin- és kátránytartalmú cigarettákat. A Fortune-listán elfoglalt helyezés nem annyira gazdasági eredményeiknek (noha mindkét vállalat nyereséges), hanem alkalmazkodóképességüknek és innovációjuknak szól. Hosszú idő óta *először* szerepel a 10 legelismertebb cég között *kereskedelmi* vállalat. A tizedik helyet 1987-ben a *Wal-Mart* áruházi hálózat szerezte meg, 7,90 ponttal. A Wal-Mart közel kétezer áruházzal rendelkezik az USA egész területén. Rugalmas ár- és üzletpolitikája révén tavaly 23 százalékkal tudta növelni nyereségét.

Nem jelent nagy dicsőséget a 306-os lista *utolsó tíz helyén* szerepelni. Az Egyesült Államok legkevésbé becsült és elismert nagyvállalata a *Financial Corporation of America* pénzintézet, 2,62 ponttal. A sereghajtók között található még többek között az *American Motors* autógyár (nemrégiben kebelezte be a Chrysler), a *Bank-America*, a *Control Data* számítógép-ipari cég, az *LTV* acélipari vállalat, valamint a *Texas Air* légitársaság. Ezeket a vállalatokat általában a hibás üzletpolitika, az alkalmazkodási képesség hiánya, a nem elég hozzáértő vezetés, a rossz közönségkapcsolat és a gyakori, hosszabb-rövidebb ideig tartó válságok jellemzik. Jól mutatja az utolsó helyezett helyzetét, hogy részvényeinek árfolyama egy esztendő alatt csaknem 80 százalékot zuhant. (Ezzel szemben a ranglista élén álló tíz vállalat részvényeinek árfolyamát az október 19-i tőzsdeválság sem tudta jelentősen megtépázni. A Merck részvényeinek árfolyama például tavaly összesen 29 százalékkal növekedett, annak ellenére, hogy a tőzsdekrach idején az árfolyam egy ideig zuhant.)

Az Egyesült Államokban komoly *presztízst jelent* a vállalatok számára a Fortune elismertségi listájának az élbolyában végezni. Ez nem csak kiváló reklámot jelent az érintett cégek számára, hanem a vásárlók figyelmének a felhívását, végső soron a forgalom bővülését is. Ugyanakkor az előkelő helyezés *rangot ad a cég dolgozóinak is*, s egyben ösztönzi a vállalatvezetést, valamint a kollektívát a listavezető helyek egyikének megtartására, illetve megszerzésére.

Gara Szabolcs

Közérdekű adóválaszok (4.)

Fizető-vendéglátás

A Borsod-Touriston keresztül értékesített fizető-vendéglátó szálláshely beveteléből mekkora rész a jövedelem, elszámolhatók-e a karbantartási, berendezési költségek? (Somogyi Géza, Szikszó.)

Aki fizetővendéglátó-igazolvány birtokában értékesít szálláshelyet, az ebből származó bevétel törvényben meghatározott hányadát kell, hogy jövedelemként számításba vegye. Ha a hasznosítás — mint a kérdésben is szerepel — idegenforgalmi szervezeten keresztül történik, akkor ez a hányad 40 százalék, minden más esetben 60 százalék.

Ahol a törvényben a bevétel meghatározott hányada tekintendő jövedelemnek, ott tulajdonképpen arról van szó, hogy a jogszabály mintegy költségátalányt határoz meg. Vagyis a kérdésnél maradva úgy tekinti, hogy a bevétel 60 százaléka a költségek fedezetére szolgál. Ezt figyelembe véve természetesen nincsen mód tételes költségelszámolásra, hiszen az a költségek kétszeres figyelembevételét jelentené.

A MAGYAR NEMZETI BANK HIVATALOS DEVIZAÁRFOLYAMAI

ÉRVÉNYBEN: 1988. FEBRUÁR 19.

Devizanem	Vételi	Közép	Eladási
	árfolyam 100 egységre forintban		
Angol font	8421,13	8429,56	8437,99
Ausztrál dollár	3447,64	3451,09	3454,54
Belga frank	135,02	135,16	135,30
Dán korona	739,09	739,83	740,57
Finn márka	1165,95	1167,12	1168,29
Francia frank	836,12	836,96	837,80
Hollandi forint	2516,44	2518,96	2521,48
Ír font	7521,82	7529,35	7536,88
Japán yen (1000)	370,14	370,51	370,88
Kanadai dollár	3797,97	3801,77	3805,57
Kuvaiti dinár	17405,09	17422,51	17439,93
Norvég korona	749,72	750,47	751,22
NSZK márka	2826,14	2828,97	2831,80
Olasz líra (1000)	38,36	38,40	38,44
Osztrák schilling	402,57	402,97	403,37

Párhuzamos interjúk

Beszélgetések a társadalmi-

Lapunk hasábjain ezekben a hetekben az ideológiai-szellemi élet, a társadalomtudományos gondolkodás és gyakorlati cselekvés néhány olyan „műhelygondjába" igyekszünk beavatni az olvasót, amelyek az MSZMP által kezdeményezett és irányított kibontakozási programot szolgáló kutatások, töprengések, viták homlokterébe kerültek. Ennek során megszólaltatunk számos szakembert, akik egy-egy érintett kérdés kapcsán különböző megközelítésekből, a lezártság és a teljesség igénye nélkül adnak kifejezést nézeteiknek.

Pénteki számainkban eddig Andics Jenővel, Kozma Ferenccel, a Politikai Főiskola rektorhelyetteseivel; Ferge Zsuzsa egyetemi tanárral és Nyers Rezsővel, az MTA Közgazdaságtudományi Intézetének tudományos tanácsadójával beszélgettünk.

Munkatársunk, Fodor Gábor ezúttal Bayer József filozófus-politológussal és Földes Károly közgazdásszal készítette „párhuzamos interjúit" a demokrácia néhány kérdéséről.

Földes Károly: Nem szegényíteni kell a történelmet

— A modern demokrácia intézményrendszeréről szokták mondani, hogy „hídként" funkcionál civil társadalom és elkülönült közhatalom között. Más szóval ezen keresztül közvetítődnek a privát szférába szorult magántulajdonosi érdekek az állam felé. Mi egy időben mindent állami tulajdonba vettünk, amit társadalmasításnak neveztünk, így a közvetítés logikai értelmét veszítette. Első kérdésem az lenne: nem gondolja, hogy a tulajdon társadalmasítása helyett mi a tulajdonnélküliséget társadalmasítottuk?

— Létezik ilyen felfogás, de én ezzel szemben állok. A tulajdon fogalmának túldimenzionálása *Sztálintól* ered. Ma már teljesen nyilvánvaló, hogy az érdekek közvetítésének demokratikus szükségletét nem helyezhette hatályon kívül az államosítás; hogy ez egy hamis ideológia volt, aminek — mellesleg szólva, de egyáltalán nem mellékesen — semmi köze Marxhoz. De legalább ennyire tévesnek tartom, ha most egy fordított nézőpontból próbáljuk összekapcsolni a tulajdon és a demokrácia fogalmait. Tény, hogy nem biztosított nagyobb demokráciát a tulajdon centralizációja. De ebből még egyáltalán nem következik az ellenkezője. A tulajdon elaprózódása egy ponton túl irreális; ettől sem várható több demokrácia. Ha a demokrácia biztosítását nem az államosítástól, hanem mondjuk —, hogy végletes példát említsek — egy nagyarányú reprivatizálódástól reméljük, akkor végeredményben a sztálini tulajdonfelfogás foglyai maradunk. A társadalmi formáció vonatkozásában természetesen a tulajdon jellege alapvető, de itt én most másról beszélek. Arról, hogy „körbetáncolhatjuk" a tulajdont, de ez nem igazi kulcskérdése a demokrácia gazdasági alapjának.

— S mi a kulcskérdése?

— Az elsajátítás. Már Marx is megkülönböztette a tőketulajdont a tőkefunkciótól. A modern kapitalizmusban nem a tulajdon a főszereplő, hanem a vállalkozás. A sztálini sémában a tulajdonnak egységes alanya van. Sőt, a gazdálkodásnak is. Ezzel a sémával mi szakítottunk. A vállalkozás — még az állami is — önálló elsajátító, s az elsajátítás ott nyilvánul meg, ahol a vállalkozás találkozik a piaccal. Tehát szerintem az a lényeg, hogy ahol a gazdaság militáns, parancsuralmi szisztémában működik, ott hiányzik a demokrácia gazdasági alapja, ezzel szemben ott, ahol a vállalkozás eléggé szabad, ez az alap létezhet. A szabad vállalkozáson nem a tulajdon jellegét értem, egyáltalán nem szabad ezt a fogalmat a magántulajdonra redukálni, de még csak az egyes tulajdonformákra sem. Állami tulajdonban is érvényesülhet a vállalkozás viszonylagos szabadsága, ha a feltételek egyébként adottak ehhez. S vállalkozó nemcsak az igazgató, vagy az úgynevezett „maszek" lehet, hanem akár egy állami vállalat közössége is. A vállalkozói szabadságnak törvényesnek kell lennie, s alapjait helyes lenne új alkotmányban rögzíteni. De meggyőződésem, hogy a vállalkozási szabadság bizonyos foka nélkül nincs demokrácia.

— Nincs mindebben valami a polgári liberalizmus felfogásrendszeréből?

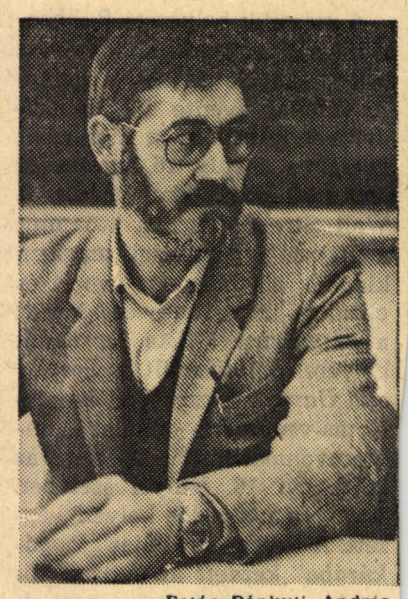
— A liberalizmus ideológiájával szemben sem táplálok illúziókat, de érdemének tartom, hogy összekapcsolta a szabadság és jogegyenlőség eszméjét. Történelmi korlátja, hogy ezzel

Bayer József: Kialakulhat egyfajta marxista szabadgondolkodás

— A hivatalos ideológia sokáig azon az alapon utasította el a liberális demokrácia-értelmezéseket, hogy alapvetően a tulajdon jellege határozza meg a népszuverenitás tartalmát. Ezért a magántulajdonra épülő polgári demokrácia csak formális, a köztulajdonra épülő szocializmus viszont eleve biztosítja a tartalmi demokráciát, a valódi egyenlőség feltételeit. Ez a felfogás átalakulóban van. Ön szerint mi ennek a változásnak az oka?

— Maga a történelmi fejlődés, amely nem hagyhatta érintetlenül ezt a plebejus, egyenlősítő felfogást. De túl azon, hogy a szocialista társadalom is létrehoz egyenlőtlenségeket, az is nyilvánvaló lett, hogy a demokrácia tartalma is veszélybe kerül, ha elhanyagolják formai oldalát. Ma a szocialista országokban mind általánosabbá válik a felismerés, hogy *a demokrácia hiányosságai a további fejlődés gátját képezik.* Nem is annyira az elvekkel van baj, bár ezek újrafogalmazása sem ártana. Hiszen a demokrácia olyan elemei, mint a népszuverenitás elve, az egyenlőség, a részvétel, a szabadságjogok és az ezeket biztosító jogállamiság, a többségi elv körül érthetően sok vita van.

— De az igazi kérdés az, hogy mi okozza az elismert

Fotó: Bánkuti András

hogy a demokratizálás feladatait a konkrét körülményekkel összefüggésben, s nem valamilyen elvont eszmény jegyében kell meghatározni. Van itt egy maximalizmus, amit Rousseauval illusztrálhatnék, aki szerint a demokrácia istenekből, s nem emberekből álló társadalom számára megfelelő kormányzat.

— Ennek a másik oldala az a kishitűség, hogy a nép még nem elég érett a demokráciára?

— Igen, és így sohasem elég érett, hiszen csak demokratikus intézmények tehetik azzá

USA

Cégfelvásárlások a tőzsdeválság után

A tavaly októberi tőzsdekrach után átformálódott az amerikai vállalatok egyesülési és felvásárlási gyakorlata, a szakemberek véleménye szerint kedvezően.

A tavalyi év első kilenc hónapjában és az azt megelőző évben a vállalatfelvásárlások többnyire már elszakadtak a termelési és a piaci érdekektől, a fő cél a cégrészvények árfolyam-emelkedésének minél teljesebb „lefölözése" volt. A részvényárfolyamok öt éven át tartó, gyakorlatilag szakadatlan emelkedése igen vonzóvá tette még az „értelmetlen" felvásárlásokat is, hiszen a megvásárolt vállalatot rövid időn belül jelentős részvényárfolyam-nyereséggel tovább lehetett adni.

Az egyesülési és felvásárlási láz 1986-ban érte el csúcspontját: egy esztendő alatt négy és félezer vállalat cserélt gazdát, a felvásárlási ügyletek összesített értéke valamelyest meghaladta a 200 milliárd dollárt. 1987-ben folytatódott a részvénytőzsdei árfolyamok gyors ütemű növekedése, s ez a folyamat az október 19-i tőzsdeválságig tovább korbácsolta a cégfelvásárlási mániát. A nyár végén az előrejelzések még arról szóltak, hogy 1987-ben az egyesülésre és a bekebelezésre fordított összegek új rekordot hoznak majd. Október közepéig 133,5 milliárd dollárt fordítottak az amerikai cégek erre, több nagy volumenű ügyletet pedig az esztendő utolsó két hónapjára időzítettek. Ezek nagy része azonban elmaradt, a tőzsdeválság és az év vége között mindössze 16,5 milliárd dollár értékben került sor vállalatok felvásárlására.

A tavalyi év első kilenc hónapjában több mamutegyesülésre és -felvásárlásra került sor a vállalati szférában. A legnagyobb ügylet a British Petroleum nevéhez fűződik, amely 7,8 milliárd dollárt fizetett ki a Standard Oil részvényeinek 45 százalékáért. Az AV Holdings a Borg—Warnert 3,8, a Kohlberg—Kravis—Robert az Owens Illinoist 3,7 milliárd dollárért kebelezte be. Ezek mellett még több tucat milliárdos ügyletet kötöttek, a cégfelvásárlások többsége azonban egymilliárd dollár alatti összeget mozgatott meg. Összesen 3600 vállalat megvételére került sor 1987-ben.

A részvénytőzsdei szakemberek véleménye szerint az idén nem lehet számítani a cégfelvásárlási láz további enyhülésére, viszont számottevő változás várható a motivációban. Azt remélik, hogy a cégfelvásárlási indítékok átrendeződése kedvező hatással lesz az egész amerikai gazdaságra.

A várakozások szerint idén azok a vállalatok fognak felvásárlási tevékenységet folytatni, amelyek a kiszemelt cégeket nem árfolyam-spekulációiból, hanme tényleges termelési, műszaki és profilbővítési okokból akarják bekebelezni. A tőzsdeügynökségek véleménye szerint visszatérnek a „régi szép idők", amikor a felvásárlások hajtóereje nem a gyors meggazdagodás, hanem az átgondolt vállalati stratégia volt.

Az idei vállalati egyesüléseket és felvásárlásokat az is befolyásolja, hogy a tőzsdeválság a legtöbb cég részvényének árfolyamát jelentősen mérsékelte, s így a szó szoros értelmében olcsóbbakká váltak a bekebelezésre kiválasztott részvénytársaságok. A már megkezdődött egyesülési tárgyalások és az előrejelzések szerint 1988-ban a cégfelvásárlás az elektronikai, az energetikai, a textilipari, a mezőgépgyártási, valamint a pénzügyi ágazatban lesz a legaktívabb.

Ösztönzi a vállalatok terjeszkedését a dollár csaknem 60 százalékos értékvesztése a vezető tőkés valuták „kosarával" szemben. A dollár árfolyamának csökkenése fokozatosan javítja az amerikai vállalatok exportkilátásait és -lehetőségeit, így a cégfelvásárlások egyben a nemzetközi versenyképesség bővítését és a többlet-exportkapacitások megteremtését is szolgálják. Ugyancsak a „fúziómánia" irányába hat az a tény, hogy 1988 a Reagan-adminisztráció utolsó éve. Ismeretes, hogy a jelenlegi kormányzat kevésbé veszi szigorúan a trösztellenes törvényt elődjeinél. Azoknak a vállalatoknak tehát, amelyek trösztgyanús felvásárlásokra törekszenek, még ebben az évben kell cselekedniük, mert a következő adminisztráció nagyobb figyelmet fog majd erre a területre fordítani. A Morgan Stanley cég vezérigazgatója nem véletlenül nyilatkozta nemrégiben: „1988-ban néhány igen jelentős vállalati egyesülésnek és felvásárlásnak lehetünk majd tanúi, amelyek évtizedekre előre meghatározhatják egy-egy nagyvállalat piaci stratégiáját és üzletmenetét". Ezt a nyilatkozatot támasztja alá a beruházási bankok többségének véleménye, amely szerint a legnagyobb cégfelvásárlások a Fortune-féle „top-lista" első 100 vállalata közül kerülnek ki az idén.

A cégfelvásárlások nem minden esetben járnak a kiszemelt vállalat összes részvényének a megszerzésével. Az esetek többségében a felvásárló a célba vett cég részvényeinek többségét, vagy 50 százalékát szerzi meg. Tavaly 243 vállalat került 100 százalékban idegen cég tulajdonába. A teljes tulajdonjog megszerzésére 1987-ben a felvásárlók 29,4 milliárd dollárt fordítottak. (1986-ban a megfelelő adat 331 ügylet, illetve 46,4 milliárd dollár volt.)

A dollár jelentős értékvesztése igencsak vonzóvá tette a cégrészvények részleges, vagy teljes körű felvásárlását a külföldi vállalatok számára az USA-ban. Tavaly a külföldi vállalatok rekordösszeget, 38,9 milliárd dollárt fordítottak amerikai vállalati érdekeltség és tulajdonjog megszerzésére. A British Petroleum már említett, nagy értékű ügylete mellett nagy figyelmet keltett a Sony 2 milliárd dolláros „bevásárlása": a japán óriásvállalat bekebelezte a CBS társaság hanglemezgyártó részlegét. Ugyancsak jelentős összegű — 1,7 milliárd dolláros — felvásárlást hajtott végre a British Printig and Communications vállalat, amely a Harcourt Brace-t szerezte meg.

Minden jel arra mutat, hogy a külföldi cégek idén még agresszívebb felvásárlási politikát és gyakorlatot tanúsítanak az Egyesült Államokban. Az Oppenheimer vállalat szerint idén a külföldiek elsősorban az amerikai feldolgozó ipari cégek iránt tanúsítanak majd megkülönböztetett érdeklődést. Tisztában vannak ugyanis azzal, hogy az amerikai export idén már jelentősen fog emelkedni a dollár értékvesztésének „gyümölcseként", s ugyanakkor számukra nem megvetendő a nagy felvevőképességű amerikai piac sem.

A „fekete hétfőt" követő négy hónap cégegyesülései és felvásárlási eseményei, illetve irányzatai a megváltozott helyzetet tükrözik. Kérdés azonban, hogy tud-e érvényesülni az év folyamán a papírforma, hiszen a részvénytőzsde még mindig nem állt vissza a régi kerékvágásba, a Dow Jones ipari részvényindex napi kilengése igencsak eltér a „békeidőkétől".

Gara Szabolcs

Külkereskedelmi vállalat közgazdasági osztálya

export-import ármunka végzésére,

elsősorban közgazdasági egyetemi végzettségű, idegen nyelven tudó és külkereskedelmi gyakorlatot szerzett

munkatársat

keres.

Fizetés: megegyezés szerint.

*

Jelentkezni lehet a 154-635-ös, illetve a 154-623-as telefonszámon vagy személyesen a Budapest I., Csalogány u. 6—10. sz. alatt.

Pályázati felhívás!

A Lenin Kohászati Művek

kellő szakmai jártasságú, vállalkozó szellemű, közgazdasági, műszaki, kereskedelmi végzettségű

szakembereket keres

— a Nemesacélkovácsmű Leányvállalat
— a Csavar- és Fényesacélgyártó Leányvállalat
— az Acél- és Vasöntő Leányvállalat
— a Szociális Szolgáltató Leányvállalat
— a Miskolci Távhőszolgáltató Közös Vállalat
— az Ipari Elektronikai Közös Vállalat
— a Gépalkatrészgyártó Társulás
— a Kereskedelmi és Vállalkozási Központ
— a Rakodó és Szállító Leányvállalat
— a Nyomda és a Sokszorosító Kisszövetkezet
— a Kohászati Salakokat és Melléktermékeket Feldolgozó Leányvállalat
— a Mészkő- és Dolomitbánya Leányvállalat

jogi önállóságú, árutermelő és szolgáltató szervezetei üzleti tevékenységének menedzselésére.

A személyi jövedelem a vagyonérdekeltség szerinti vállalkozói megállapodás függvénye.

LKM Miskolc

Részletes felvilágosítást adnak a Lenin Kohászati Művek személyügyi központjában, levélcím: Miskolc, 3540 Telefon: 52-402, telex: 62-242

A Chinoin Gyógyszer- és Vegyészeti Termékek Gyára pályázatot hirdet beruházásifőosztály-vezetői munkakör betöltésére.

A kinevezés 5 évre szól, s alkalmasság esetén meghosszabbítható.
Feladat: a vállalat beruházási tevékenységének irányítása, a beruházások pénzügyi és műszaki tartalmának meghatározása, a lebonyolítás ellenőrzése.

A munkakör betöltésének feltétele:
— műszaki vagy közgazdasági egyetemi végzettség
— beruházási munkakörben (lehetőleg a gyógyszer-, illetve a vegyipar területén) szerzett legalább ötévi vezetői gyakorlat
— erkölcsi és politikai feddhetetlenség.

Az angolból és németből tett állami nyelvvizsga előny.
Bérezés: a munkakörre megállapított bértételen belül, megegyezés szerint.

A pályázat tartalmazza: a pályázó
— személyi adatait, részletes önéletrajzát
— eddigi és jelenlegi munkahelyeinek, beosztásának megnevezését
— szakmai tevékenységének részletes leírását
— iskolai végzettségét igazoló okiratainak másolatát.

A pályázatukat a megjelenéstől számított 30 napon belül küldjék el a vállalat személyzeti és oktatási főosztályára, cím: Budapest, Tó u. 1—5. 1325
A pályázattal kapcsolatban felvilágosítást nyújt Cservári Károly főosztályvezető a 692-853-as telefonon.

PIROS KALAP ÉS DOMINO'S

Húszmilliárd dolláros üzlet

Az amerikai nagyvárosok utcáin nincsen könnyű dolga a gépkocsivezetőnek. Az állandó csúcsforgalom, a gyakori közlekedési dugók mellett figyelemmel kell lennie *a forgalommal gyakran szemben haladó kerékpárosokra is, akik újabban szinte ellepik az utcákat.* Tévedés lenne arra gondolni, hogy a kényelmes amerikaiak felcserélték a „cirkálókat" kerékpárra: csupán arról van szó, hogy *pizzaőrület söpör végig az Egyesült Államokon.* A kerékpárok elejére szerelt fémdobozok kellemes illatú pizzát tartalmaznak, s a „sarki" pizzasütő kifutólegényei így szállítják házhoz a telefonon megrendelt, kalóriaszegénynek igazán nem nevezhető harapnivalót.

Három birodalom

Úgy tartják, hogy az USA-ban sokkal jobb a pizza, mint Olaszországban. A minőség ízlés dolga, tehát ezen a véleményen lehet vitatkozni. *Az viszont tény, hogy az óceán túlsó partján az egy főre jutó pizzafogyasztás jóval magasabb, mint Itáliában.* Az elmúlt tíz esztendőben az országban gomba módra szaporodtak a pizzasütő-hálózatok, amelyek ízlésesen berendezett büféi nagy választékban kínálják a helyszínen frissen készített csemegét. A „pizzakölteményeknek" se szeri, se száma, mert *a sajtok, zöldségek, húsok, halak kombinálásában a pizzások ötletei kifogyhatatlanok.*

Évtizedünkben valóságos iparággá nőtte ki magát a pizzakészítés és -kereskedelem. A hálózatok gyorsétkezdéiben is el lehet fogyasztani kulturált körülmények között egy-egy szeletet, kívánságra — alumíniumfóliában és dobozban — elvitelre is csomagolnak, de nem jelent gondot a házhoz szállítás sem. Csak vigyék az árut... *A több száz hálózat, illetve a több tízezer büfé között ugyanis annyira kiéleződött a verseny a fogyasztók megnyeréséért, illetve átcsábításáért, hogy egymást túllicitálva igyekeznek piaci pozicióikat megtartani, illetve növelni.*

A statisztikák tanúsága szerint *1987-ben az amerikaiak 180 milliárd dollárt költöttek el ételre a vendéglőkben és a gyorsbüfékben.* Ebből a nem kis összegből 20 milliárd dollár jutott a pizzabiznisznek. Ez a szám is jelzi, hogy milyen hatalmas üzleti lehetőségeket rejt magában az ágazat; *nem fillérekről van szó.* S az a hálózat, amely egy százalékkal tudja növelni forgalmát évente, 200 millió dolláros bevételtöbbletre tesz szert!

Az Egyesült Államok legnagyobb pizzahálózata, a Pepsi Cola cég tulajdonában lévő *Pizza Hut.* A kalap formájú, piros tetős épületekben működő hálózat 5 ezer elárusítóhellyel rendelkezik, tavalyi forgalma 2,5 milliárd dollár volt. Az ágazat második legnagyobb cége a *Domino's,* amely 1987-ben 1,8 milliárd dollárért adott el pizzát. Dinamikusan fejlődik a *Little Caesars* nevű gyorsbüfélánc: 1986-ban 520, tavaly pedig már 770 millió dolláros forgalmat bonyolított le. A három nagy pizzabirodalom mellett még sok, évi 100 millió dollár felett forgalmazó pizzáscég tevékenykedik a feneketlen gyomrú amerikai piacon.

Fél óra alatt háznál

A piackutatók folyamatosan tanulmányozzák a vásárlók igényeit, vásárlási és fogyasztási szokásaikat. Felméréseik tanúsága szerint a rohanó életmód miatt egyre kevesebben fogyasztják el „szeletüket" a gyorsbüfében. Délben inkább becsomagoltatnak maguknak egy-két szelet pizzát, és az utcán vagy az íróasztal mellett fogyasztják el. *A pizzaevés időpontja egyre inkább az esti órákra tevődik át.* A családok gyakran vacsoráznak pizzát, s ilyenkor telefonon egy egész „tortát" rendelnek házhoz, amely 12 szeletből áll. A házhoz szállítási szolgáltatás minősége áll idén a verseny középpontjában, s az ágazat szakembereinek véleménye szerint azok a cégek javíthatják versenyhelyzetüket, amelyek gyorsabban teljesítik a megrendeléseket.

A házhoz szállítás szervezettsége szempontjából a legelőnyösebb helyzetben a Domino's hálózat van. *A cég úgy is hirdeti magát, hogy a rendeléstől számítva 30 percen belül „kikézbesíti" a pizzát, amennyiben késik, a megrendelőnek nem kell fizetnie az áruért.* Az Egyesült Államok „pizza-házhozszállítási piacának" jelenleg 50 százalékát uralja a Domino's. Településenként egy-egy telefon- és számítógépközponttal rendelkezik, ahová befutnak a megrendelések. A számítógép néhány másodperc alatt értesíti a rendelésről azt a boltot, amely a legközelebb van a telefonhívó lakhelyéhez vagy munkahelyéhez. S a bicikli néhány percen belül elindul illatos, meleg szállítmányával.

A pizzaháború résztvevői anyagi eszközeiket nem kímélik a Domino's megszorítása érdekében. A Pizza Hut büféi közül csak 700 vállal házhoz szállítást, de néhány hónapon belül ez a szám ezerre emelkedik. *Nem tétlenkedik a viszonylag kicsi Godfather's hálózat* (éves forgalma 261 millió dollár) *sem,* a cég idén csak a házhozszállító-kapacitását kívánja növelni új dolgozók beállításával, kerékpárok beszerzésével és a csomagolás fejlesztésével.

A háttéripar

A pizzaiparág árnyékában az elmúlt években jelentős *háttéripar* fejlődött ki. *Igen jó konjunktúrát élveznek a sütőkemencék gyártói, de jut bőven megrendelés a sajtgyáraknak, a sűrített paradicsomot előállító üzemeknek, valamint az összes „pizzakelléket" előállító cégnek.* Tízmilliószámra fognak a dobozok, alumíniumfóliából pedig több tízezer kilométer hosszúságúra becsülik az évente felhasznált mennyiséget. A reszelt sajt is „fogyóeszköz", hiszen minden pizzázóban a bors, a só, a fokhagymapor mellett ott található az asztalokon.

Egymást másolják a versenytársak a különböző vevőcsalogató „fogások" nyújtásában. A két szelet pizzát egy szelet áráért kínáló akciót már mindegyik hálózat bevezette, s újabban a kuponok osztogatása vált divattá. *Aki egy egész „tortát" vásárol vagy szállíttat házhoz, az egy kupon ellenében a legközelebbi vásárláskor egydolláros kedvezményben részesül.* (Egy szelet pizza ára — helytől függően — 90 cent és másfél dollár között mozog, egy „torta" ára 8-10 dollár. Persze ez a sima sajtos pizzára vonatkozik, a „feltétekért" külön kell fizetni.)

A versenylázat tovább fokozta az a bejelentés, hogy *a McDonald's hamburgerbirodalom is be kíván szállni az üzletbe.* McPizza néven már folyik a vállalatbirodalom új termékének árusítása az USA két államában, s amennyiben az eladási statisztikák kedvezően alakulnak, a McDonald's mintegy tízezer gyorsbüféjében 1989-től bevezetik a pizzaárusítást. A pizzaszakma vezető cégei — saját üzleti érdekeiket szem előtt tartva — már közzétették egybehangzó véleményüket a McDonald's készítményéről: *„most már tudjuk, miért tevékenykedik a McDonald's a hamburgerüzletágban".* Más szavakkal tehát azt sugallják, hogy a cipész maradjon a kaptafánál.

— asz —

...IEGA ELLEN ...RÓSÁGON

...i kormány ...lata

...mavárosi külügyminisztériumban közzétett állásfoglalás szerint a Noriega elleni amerikai kampány „előre nem látható következményekkel járhat", ezeket azonban a nyilatkozat *nem részletezte.*

A floridai szövetségi bíróság szerint a panamai hadseregparancsnok csaknem öt tonna *marijuana* importjáért és elosztási hálózatának megszervezéséért felelős, valamint védelmet nyújtott egyéb szállítmányoknak és

országában valóságos rezervátumot épített ki a kolumbiai kábítószermaffia fejedelmeinek.

Mindebből 4,6 millió dollár *személyes haszna* származott a vádirat szerint. Az amerikai törvények alapján a tábornokra ezek alapján akár 145 évi *börtön* és 1,5 millió dolláros *pénzbüntetés* is kiszabható.

...S VESZÉLY

...l motorosok

London, február 6.

...ése:
...ák a motorkerékpár-vezetők vizsgá-...egynapos vizsgát kell tenniük, ame-...próbán kell keresztülesniük. Tovább-...vizsga letétele után csak két év el-...entiméternél nagyobb motorkerék-

...sítvány nem jogosít a moped használ-...dokolja, hogy legutóbbi felmérések ...orkerékpárosok okozta közlekedési ...sztikai adatokból azt a következtetést ...notorkerékpáron ül, negyvenszer na-...y közlekedési baleset miatt megsérül,

...vente 800 motorkerékpáros veszti éle-..., és 57 ezren sebesülnek meg. Az áldo-...yelmeztető! — 20 éven aluli fiatal...

A NAP PROGRAMJÁBÓL

RÁDIÓ

Február 6., szombat

KOSSUTH:

14.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 14.10: Ipargazdák. — 14.20: Mindennapi irodalmunk. — 14.50: Christian Lárde fuvolázik. — 15.00: A világ lírai gyöngyszemei. — 15.10: Új Zenei Újság. — 15.54: Reklámparádé. — 16.00: 168 óra. — 17.30: Népdalelőadók hangalbuma. — 18.15: Hol volt, hol nem volt... — 18.25: Könyvújdonságok (x) — 18.30: Hírek. Időjárás. Sport. — 18.45: A Zsebrádiószínház bemutatója. Kompromisszum. — 19.01: Családi szöttes. — 19.30: A Rádió Dalszínháza. Banditák. — 21.05: Örökzöld dallamok. — 21.39: A XIX. század költői. — 22.00: Hírek. Időjárás. Sport. — 22.15: Európa hangversenytermeiből. A Berlini Rádió szimfonikus zenekarának hangversenye. — 23.42: Régi híres énekesek műsorából. Maria Ivogün operaáriákat énekel. — 24.00: Hírek. Időjárás. — 0.15—5.50: Éjfél után.

PETŐFI:

14.00: Magunkat ajánljuk. — 17.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 17.05: Tip-top parádé. — 17.35: Az ismeretlen Molnár Ferenc. — 18.30: Sport. — 19.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 19.05: Keresztes Mihály nótáiból. — 19.30: A Locomotiv GT 1971 és 1986 között készült felvételei. — 20.29: Lemezek a tegnap slágereiből. — 21.00: Hírek. Időjárás. — 21.03: 168 óra. — 22.30: Nemes Nagy Péter blues-sorozata. — 23.00: Hírek. Időjárás. Sport. — 23.15: A mai dzsesszr. — 23.55: A Bob Dylan legnagyobb sikerei című 1967-es lemezeiről. — 0.15—5.50: Éjfél után.

BARTÓK:

14.05: Lemezbörze helyett. — 15.00: Kamarazene korabeli hangszerekkel. — 16.00: A debreceni Bárdos Lajos leánykar énekel. — Kb. 16.40: Népszerű szimfonikus dallamok. — Kb. 17.20: Operaáriák. — 17.32: Sosztakovics: Huszonnégy preludium és fúga. — 19.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 19.05: Zenekari muzsika. — 20.35: Mindennapi irodalmunk. — 21.05: Don Pasquale. — 22.15: Népdalfeldolgozások kamaraegyüttesre. — 22.35: A Vas fiai. — 23.15: Fúvószene. — 23.30: Hírek. Időjárás. country-muzsika. — 23.00: Hírek. Időjárás. Totó. — 23.10: Alom szárnyán. Könnyűzene. — 0.15—4.20: Éjfél után.

BARTÓK:

6.00: Hírek. Időjárás. — 6.03: Népszerű muzsika koránkelőknek. — 8.03: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 8.08: Időszaki kiállítások (x) — 8.13: Komoly zenei kívánságműsor. — 10.05: Új Zenei Újság. — 10.50: Eszperantó híradó. — 11.00: Kis magyar néprajz. — 11.05: Az MRT szimfonikus zenekarának matinéja. — Közben kb. 11.50: A vén almafa. — Kb. 13.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — Kb. 13.05: Öt kontinens hét napja. — Kb. 13.20: Olasz kórusmuzsika. — 13.35: Világhírű előadóművészek szonátafelvételeiből. — 14.10: Morze. Rockhírek. — 15.05: Az eladott menyasszony. Részl. Smetana operájából. — 16.02: Kaposvári Csiky Gergely Színház. Különóra. — 17.00: Új CD hanglemezeinkből. — 18.17: Strauss-művek fúvószenekari előadásban. — 18.30: Na maternjem jeziku. — 19.00: Hírek. Időjárás. — 19.03: Műsorismertetés. — 19.05: In der Muttersprache. — 19.35: Richard Wagner és a franciák. — 20.28: Találkozásom a népzenével. — 20.48: Kompromisszum. — 21.04: A Uriah Heep együttes felvételeiből. — 22.00: Magyar zeneszerzők. — 22.41: A Vas fiai. Kodolányi János regénye rádióra alkalmazva. — 23.30: Hírek. Időjárás.

TELEVÍZIÓ

SZOMBAT

15.15: Képújság. — 15.20: Ne félj, veled vagyok! Szovjet kalandfilm II/1. rész. — 16.25: Állatkertek 2000-ben. Angol dokumentumfilm-sorozat. VIII/5. rész: Jobb élve, mint halva. — 16.55: Reklám. — 17.00: Híradó. — 17.15: Mozgó Képek. A Mokép filmajánlata. — 17.30: Betűreklám. — 17.35: Könyvek a kámera előtt. — 18.05: Hoffnung meséi. A porszívó. Francia rajzfilm. — 18.15: Biztató. „... őrizd meg jól az életed." A Magyar Tudományos Akadémia és a Magyar Televízió sorozata. XVII/4. rész: A bőség zavara. — 18.35: Családi torna. — 18.40: Reklám. — 18.50: Tom és Jerry. Amerikai rajzfilmsorozat. 1. Robotvilág, 2. Az építkezésen, 3. A tekepályán. — 19.10: Esti mese. — 19.25: Reklám. — 19.30: Híradó. — 20.00: Vers mindenkinek. Vörösmarty Mihály: Petike. — 20.05: Ha mi egyszer kinyitjuk a szánkat... Fejezetek a közelmúlt humorából. IV/1. rész: Fő az optimizmus! — 21.25: Oscar-díjas filmek. Derszu Uzala. Szovjet film. — 23.45: Híradó 2.

2. MŰSOR:

16.40: Képújság. — 16.45: Rockstúdió. — 17.45: Budapesti körzeti stúdió. — 18.45: Képújság. — 18.50: Mi és a számítógép. Számítógép-kedvelők műsora. — 19.20: Movi-krónika. — 19.30: Múlt dalok emlékezete. Angol zenés film. — 19.50: Hagyományok őrzői. Szovjet kisfilm (ism.) — 20.00: Valentina. Spanyol film (ism.) — 21.25: Ha mi egyszer kinyitjuk a szánkat... Riportmelléklet IV/1. rész. — 21.45: Mestersége: a színház. Czimer József. — 22.40: Parabola (ism.) — 23.10: Képújság.

VASÁRNAP

8.50: Tévétorna gyerekeknek. — 8.55: Miki és Donald. Amerikai rajzfilmsorozat. XIII/1. rész: Medveles — Plutói szerelem — A kacsafáját! (ism.) — 9.15: Képújság. — 9.20: Móra Ferenc: A nagyeszű sündisznócska. Bábfilmsorozat. IV/1. rész: Sündisznócska lovagol. — 9.45: Benji. Amerikai filmsorozat. XIII/5. rész: Viszsza az Antarszra. — 10.10: Orrom krumpli, hajam kóc! Kinek van névnapja? — 10.20: Másfél millió lépés Magyarországon. Végig az országos kék túra útvonalán. XIV/5. rész: Cserháti tájakon (ism.) — 11.00: Ne félj, veled vagyok! Szovjet kalandfilm. II/2. rész. — 12.15: Hírek. — 14.25: Képújság. — 14.30: A Közönségszolgálat tájékoztatója. — 14.35: Gregory Peck sorozat. A Kilimandzsáró hava. Amerikai film (1952) — 16.25: Kapcsoltam. Társasjáték. — 17.05: Betűreklám. — 17.15: Delta. Tudományos híradó. — 17.40: Reklám. — 17.45: Nézzük együtt — Bernáth László újságíróval. — 18.15: Reklám. — 18.20: Családi torna. — 18.25: Meséről mesére. 1. Potyka vízimanó és a Furfangos Vendel. — Vendel halpénzen vásárol. Csehszlovák rajzfilm. 2. Varjúdombi mesék. — Mese a pórul járt varázslóról. Magyar rajzfilm. 3. Pom pom meséi. — A madárvédő golyókapkodó. Magyar rajzfilm. — 18.55: Reklám. — 19.00: A Hét. — 20.00: Híradó. — 20.10: Korzikai testvérek. Amerikai tévéfilm. — 21.55: Telesport. — 22.40: Hírek.

2. MŰSOR:

8.25: Századunk. Végjáték a Duna mentén. Az utolsó előtti elhatározás (ism.) — 9.30—10.20: Tévéegyetem. Természettudományi tagozat. Új fajok születnek (ism.) — 16.55: Képújság. — 17.00: Csengetés. Milyen felnőttek lesznek? — 18.00: Gondolkodó. Tudományos hetilap. A tudomány etikája. — 18.45: Képújság. — Nyelvlecke. — 18.50: Oroszny-lecke középhaladóknak. XVIII/1. rész (ism.) — 19.10: Entré libre. Francianyelv-lecke kezdőknek. XII/4. rész (ism.) — 19.25: Elektromodul—Hungária Kupa nemzetközi kardverseny döntő. Közvetítés a Nemzeti Sportcsarnokból. felvételről. — 20.10: A Chicagói szimfonikus zenekar hangversenye. Csajkovszkij: IV. szimfónia. Debussy: Három noktürn. — Ünnepek. — 21.05: Száz híres festmény. Külföldi múzeumok gyűjteményeiből. Gauguin: A istenek napja. Angol rövidfilm. — 21.15: Popkorong (ism.) — 21.55: A csillagháború vízió-ja. A Frontline televíziós társaság riportfilmje. — 22.45 Képújság.

SZÍNHÁZ

SZOMBAT

Operaház: Simon Boccanegra (Bátky A. bérl. 3. ea. 7) — Erkel Színház: A lombardok (5. bérl. 4. ea. 7) — Zeneakadémia: „Virtuóz művek és előadók" (Zene és közönsége I/3. de. fél 11, II/3. bérl. du. 4) — Kelta Utcai Ének-zenei Általános Iskola: Jeles napok (Mesélő Muzsika 3. du. 4) — Pesti Vigadó Kamaraterem: „Volt egyszer egy Tündérkirálynő" — gyermekműsor (du. 3); New York körbe-körbe (7) — Katona József Színház: A revizor (7) — Nemzeti Színház: Advent a Hargitán (7) — Várszínház: Tartuffe (7) — Fővárosi Operettszínház: Csárdáskirálynő (du. fél 3. 7) — Vígszínház: A padlás (7) — Pesti Színház: Rendőrség (7) — Madách Színház: Doctor Herz (7) — Madách Kamara: Szénaláz (7); Élelem bére (este fél 11) — Thália Színház: A Pápa és a Császár (7) — Thália Stúdió: Mese habbal (fél 8) — József Attila Színház: A kis herceg (de. fél 11); Az oroszlán télen (7); A levegő hőse (Stúdiószínpad, fél 8) — Józsefvárosi Színház: Erkölcsös szerelem (7) — Játékszín: Egy őrült naplója (7); Blüett — Éjszakai kabaré (este fél 11) — Mikroszkóp Színpad: Az állam is felkopik... (fél 8) — Egyetemi Színpad: A Pál utcai fiúk (du. 3) — Vidám Színpad: Kabos-show (7) — Kis Színház: Hívtak, jöttem! (fél 8) — Radnóti Miklós Színpad: Úri divat (du. 3. 7) — Odry Színpad: Gershwin-rapszódia (du. 3) — Szkéné Színház: Ezer éves birodalom (7) — Lézer színház: Genesis (bemutató fél 8 és este 9) — Arany János Színház: Az ördög háromaranyhajszála (de. fél 11) Emil és a detektívek (du. 3 — Állami Bábszínház: Óz, a nagy varázsló (de. 11, du. Népköztársaság útja 69.); Hupikék Péter (du. fél 3, fél Jókai tér 10.) — Postás Művelődési Központ: Vendégünk „Misa" gyermekújság — v dám játékok, tréfás vetélke (de. 10-től) — Fővárosi Nag cirkusz: Három cirkusz e porondon (de. 10, du. fél 4, e te fél 8).

VASÁRNAP

Operaház: Figaro házassá (Ifj. bérl. II. sor. 3. ea. de. 1 Dido és Aeneas; Mario és varázsló (7) — Erkel Színhá A varázsfuvola (Ifj. ea. de. 1 A próba (Főisk. bérl. XI. s 3. ea. 7) — Zeneakadémia: Magyar Rádió és Televí szimfonikus zenekarának ha versenye (MRT-matiné 3. 11); Virtuóz művek és előad (Zene és közönsége III/3. 4) — Budapest Kongresszu Központ: XX. magyar játé filmszemle — Pesti Vigadó K maraterem: Kopogós römi — Katona József Színhá Mélyrepülés (du. fél 3); A r vizor (7) — Nemzeti Színhá Légy jó mindhalálig (de. 1 Mózes (7) — Várszínház: Ka nyóné szerelme (de. 11); Csí somlyói passió (7) — Fővár Operettszínház: Robin Hoo (de. fél 11); Tánccal a zene b rodalmában — balettest (7)

88. III. 10.

MAGYAR HÍRLAP

NÉPGAZDASÁG — V

Amerikai dohányipar

Elfüstölt milliárdok

Az Egyesült Államok egészségügyi hatóságai az évtized elején nagyszabású *kampányt indítottak a dohányzás ellen.* Az azóta is töretlen lendülettel folyó nikotinellenes hadjárat nem maradt eredménytelen: 1980 óta több mint 30 millióan *leszoktak* a dohányzásról. Persze, ami jó a lakosság egészségének, az korántsem kedvező a folytonosan szűkülő piacon tevékenykedő dohánygyáraknak. Ezeknek a világszerte ismert cégeknek továbbra is *talpon kell maradniuk,* s ennek érdekében számottevően megváltoztatták termelési szerkezetüket, tevékenységi körüket kibővítették, és *új piaci stratégiákat* dolgoztak ki.

Nemdohányzók előnyben

A dohányzás elleni harc jegyében több amerikai légitársaság egyes útvonalain *megtiltotta a „füstölést"*, néhány város pedig betiltotta a dohányzást a nyilvános helyek egy részén. New Yorkban például ez év tavaszától tilos lesz a dohányzás az éttermekben, a pályaudvarokon, a színházak, mozik előcsarnokában, valamint a középületekben. A vállalatok az új alkalmazottak felvételénél *előnyben részesítik a nemdohányzókat*, vezetői állásra nem sok eredménnyel pályázhat a dohányos jelölt. Ebben a környezetben termelnek és értékesítenek az amerikai dohánygyárak, amelyek kénytelenek tudomásul venni, hogy eladásaik belföldön évről évre csökkennek. (Az exporttal egyelőre nincsenek különösebb gondok, hiszen a világ egyetlen államában sem hagyták és hagyják abba a dohányzást olyan tömeges méretekben, mint az USA-ban.)

Tavaly az Egyesült Államokban 34 milliárd dollárért adtak el cigarettát. Tíz esztendővel korábban az éves forgalom még meghaladta az 50 milliárd dollárt. Az elmúlt hat évben az amerikai cigarettagyártók hazai értékesítése — mennyiségben — 9,5 százalékkal csökkent, a visszaesés mértéke tavaly 2,5 százalék volt. 1985-ben az amerikaiak 595, tavaly viszont már csak 567 milliárd cigarettát vásároltak.

A belföldi piac 70,5 százalékát *két óriáscég*, a Philip-Morris, és az RJR Nabisco uralja. A listavezető a Philip-Morris, melynek legismertebb márkái a Marlboro és a Benson and Hedges. A Philip-Morris piaci részesedése 37,9 százalék, az RJR Nabiscóé pedig — legismertebb cigarettái a Winston és a Salem — 32,6 százalék. Tíz százalék alatti piaci részesedéssel rendelkeznek a többi nagy gyártók, a Lorrilard (Kent), a Ligget (LM), az American Tobacco, valamint a Brown ans Williamson.

Tavaly nemcsak a cigarettaeladások csökkentése súlytotta a gyártókat, hanem *a dohánylevél árának jelentős emelkedése* is. A bevételcsökkenést és a termelési költségek növekedését a gyártók az árak emelésével így kezdték ellensúlyozni. Az RJR például 15 százalékkal emelte cigarettáinak termelői árát. Ennek ellenére lelassult az iparág nyereségének növekedési üteme. 1986-ban az amerikai cigarettagyártók profitja 16,6 százalékkal bővült, tavaly a növekedés 13 százalékra mérséklődött, s 1988-ban az ágazat szakemberei *további lassulást várnak.* Pedig a dohánygyárak a maguk részéről igyekeznek állni a versenyt.

A keresletcsökkenés és a gazdaságosság növelése miatt az elmúlt években *több üzemet bezártak*, s több tízezer alkalmazottól váltak meg. Korszerűbb gépek beállításával, jobb szervezéssel és irányítással igyekeztek csökkenteni a termelés költségeit. Az önáramvonalasítás többnyire sikerrel járt, a belföldi piac azonban a vártnál nagyobb mértékben zsugorodik.

A visszacsábítás trükkjei

A bevételkiesés ütemének mérséklése érdekében a dohányipari vállalatok egymás után jelentek és jelennek meg a piacon új termékkel. Az alacsony nikotin- és kátránytartalmú füstölnivalók után szinte mindegyikük egyszerre dobta piacra az *ultravékony cigarettát*, amely alig vastagabb egy hurkapálcikánál. A vevők megtartását, visszaszoktatását, egyéb marketingmódszerekkel is igyekeznek elérni. Újabban 25, vagy 30 cigarettát csomagolnak egy dobozba, s ennek ára megegyezik a korábbi húszas csomagolásúéval. Nagy üzleti reményekkel a Nabisco nemrégiben mutatta be *füstmentes cigarettáját*, amelyet ez év közepén hoz majd forgalomba. Az új találmány égés közben nem füstöl, így a dohányos nem zavarja a környezetét. (Más kérdés, hogy ettől még a káros anyagok bejutnak a szervezetébe.)

A dohányipar számára lassan egyértelművé válik, hogy aki már leszokott, azt gyakorlatilag nem lehet visszahódítani a dohányosok táborába. *A fő figyelmet tehát a még dohányzókra fordítják.*

Nagy számban hoznak forgalomba úgynevezett márkátlan cigarettákat, ezek minősége közepes, ára viszont 20-40 százalékkal alacsonyabb, mint a jól ismert márkáké. A piaci felmérések tanulsága szerint a dohányosok körében meglehetősen népszerű a márkátlan, más néven *diszkont cigaretta.* 1981-ben ez a termékcsoport az összeladások 1 százalékát tette ki, tavaly viszont részesedése már elérte a 10 százalékot. Az előrejelzések szerint a diszkont cigaretta részaránya az összeladásokon belül a következő öt esztendőben eléri majd a 20 százalékot.

A kereslet csökkenése a *hirdetési kiadások* visszaesését is magával hozta. A hirdetések összege az 1984-es 664 millióról tavaly 566 millió dollárra esett vissza. Ez persze nem jelenti azt, hogy a dohánygyárak nem költenek jelentős összegeket termékeik népszerűsítésére. Kevesebbet fordítanak ugyan hirdetésre, de emelkednek egyéb propagandakiadásaik. Az újságok például rendszeresen kínálnak kuponokat, amelyek bemutatásával a vásárló 10-20 százalékos kedvezményt kap a szupermarketekben és dohányboltokban. Ez az árengedmény is végső soron a reklámkeretet terheli a vállalatoknál. A dohányipar az Egyesült Államokban ma már csak az újságokban és közterületeken hirdethet, a televízió és a rádió nem fogad el cigarettahirdetéseket. Ezért a gyártók a fogyasztók és vásárlók „közelébe", tehát az árusító helyekre mennek reklámjaikkal.

A japán gyógyír

Az USA vezető dohányipari cégei idejében *diverzifikálták* tevékenységüket. Mind a Philip-Morris, mind pedig a Nabisco jelentős élelmiszer-ipari ágazattal rendelkezik, s emellett több új területtel is bővítették tevékenységi körüket. Végső soron *a cégek összforgalma nem csökken, a dohányipari ágazaté viszont igen.* S ennek az ágazatnak nem kedvezők a kilátásai sem. Tovább tart a leszokási hullám az országban, s emellett idén valószínűleg emelik a cigarettára kivetett szövetségi és állami forgalmi adót is. Némi *gyógyírt jelent* az iparág számára, hogy tavaly a 100 milliós Japán megkönnyítette az amerikai cigaretták importját, s ez az intézkedés egy év alatt 57 százalékos exportbővülést eredményezett a szigetországban.

Gara Szabolcs

MAGYAR HÍRLAP

Bemutatkozott a szociális és egészségügyi tárca

Nem a mundért, az állampolgárt védik

Képünkön Bánfalvi István államtitkár, Csehák Judit miniszter és Medve László államtitkár
MTI Fotó: Pintér Márta

(Folytatás az 1. oldalról)

fogalmazott: „Egy napra sem bújhatunk el az átszervezés leeresztett redőnye mögé."

A Szociális és Egészségügyi Minisztérium feladatai rendkívül szerteágazók, mégis szorosan összefüggnek egymással. Épp ebben áll az átszervezés várható haszna: olyan tennivalók kerülnek egységes irányítás alá, melyeket egymástól elszigetelten, külön-külön aligha lehetne a kívánt eredménnyel megvalósítani. A tárca *hatáskörébe került* többek között a társadalombiztosítás és a munkavédelem felügyelete, a szociális szakemberek képzése, a gyermek- és ifjúságvédelem — az óvodai, iskolai gyermekvédelem kivételével —, a társadalmi beilleszkedési zavarok enyhítéséért tett erőfeszítések összehangolása éppúgy, mint az egészségmegőrzés társadalmi programjának állami támogatása, koordinálása. Mindezek mellett a minisztérium részt vesz olyan fontos döntések előkészítésében, mint például a szociális lakások elosztásának korszerűsítése, a cigánypolitika támogatása, vagy a jövedelmi viszonyok korszerűbbé, főképp igazságosabbá tétele.

Kevesebb direktívával és jóval több tudományosan megalapozott *ajánlással* szeretnénk dolgozni — hallottuk dr. Csehák Judit minisztertől. Ehhez az új tárcának elsősorban *bizalomra* van szüksége, mert szándékaik szerint munkájuk az állampolgárok érdekeinek szolgálatát és egyeztetését jelenti, nem pedig a hivatali presztízs merev védelmét.

Az AIDS-veszélyről szólva *dr. Illés Béla* miniszterhelyettes elmondotta, hogy Magyarország a *közepesen fertőzött* régiók közé tartozik. Ezért a megelőzés legbiztonságosabb módszereinek kidolgozására, így például az egészségügyi dolgozók körében a biztonságos vérvételi technikára. Rövidesen rendelet jelenik meg a kötelező szűrővizsgálatra előírtak köréről. Ezt a nagyobb többség, a társadalom védelme sürgeti.

Dr. Kökény Mihály miniszterhelyettes a tanácsok pontos tájékoztatását emelte ki az új minisztérium széles körű tevékenységéből, s egyben arra tett ígéretet, hogy *a minisztérium építeni kíván munkatervének összeállításában a sajtó javaslataira is.* Utalt arra, hogy a minisztérium a házasság előtti tanácsadást meg kívánja szüntetni, és helyette egy széles körű szolgáltatást nyújtó, az *optimális családtervezést* segítő hálózatot terveznek kialakítani, az ország valamennyi régiójában.

A minisztérium tervei közé tartozik az új *gyógyszerrendelet*, amely a többi között olyan hirdetnek a megelőzés legbiztonságosabb módszereinek kidolgozására, így például az egészségügyi dolgozók körében a biztonságos vérvételi technikára. Rövidesen rendelet jelenik meg a kötelező szűrővizsgálatra előírtak köréről. Ezt a nagyobb többség, a társadalom védelme sürgeti.

Dr. Kökény Mihály miniszterhelyettes a tanácsok pontos tájékoztatását emelte ki az új minisztérium széles körű tevékenységéből, s egyben arra tett ígéretet, hogy *a minisztérium* zásáért, a betegség megelőzéséért felelős.

Győrfi István azt hangsúlyozta, hogy az egészségügyi ágazat ugyanolyan fontos tényezője a gazdaságnak, mint bármelyik termelőágazat. Szándékaik közé tartozik az egészségügyi intézményrendszer *gazdálkodásának reformálása*, közte a teljesítménymérésen alapuló finanszírozási rendszer bevezetése. Az eddigeknél nagyobb önállóságot kívánnak adni az intézményeknek, szoros összefüggésben a társadalombiztosítási reformmal.

A minisztérium kaput nyit az Akadémia utcai oldalán a *panaszos ügyek* meghallgatására, hogy kivizsgálja azokat, s rendezze. Ez a nyitottság alapvető az elkövetkező munkában.

Dr. Medve László államtitkár elmondotta, hogy az idén *40-nel kevesebb hallgatót vesznek fel* az orvostudományi egyetemekre, de nem csökken a gyógyszerész- és fogorvoshallgatók száma a képzésben. Öt év múlva 25 ezer orvos lesz az

Ki kicsoda?

Dr. Medve László államtitkár (irányítása alá tartozik: az egészségügyi tudományos kutatások, felső- és középfokú oktatás, továbbképzés)

Bánfalvi István államtitkár (szociálpolitika, szociális ellátások, rehabilitáció, gyermek- és ifjúságvédelem)

Dr. Illés Béla miniszterhelyettes (gyógyítás-megelőzés, közegészségügy, járványügy, AIDS-megelőzés-gyógyítás)

Dr. Kökény Mihály miniszterhelyettes (nemzetközi kapcsolatok, igazgatás és jog, sajtó, lakossági kapcsolatok, egészségmegőrzési program)

Dr. Győrfi István miniszterhelyettes (tervezés, informatika, rendszerfejlesztés, kapcsolattartás a kormányzati tervezőszervekkel, beruházás, költségvetés, társadalombiztosítás. nyugdíjrendszer)

MAGYAR HÍRLAP

88. III. 11.

Szociális munkán a király

Thaiföld külön útja

Bangkokot nagyon könnyű este a repülőgépről felismerni. A hatalmas, hatmilliós világváros a sötétben csak néhány fénylő vonalból áll, a köztük elterülő térség viszont sötét. A magyarázat: a város közlekedési hálózata. Autóval vagy autóbusszal áthaladni általában *csak* a nagy sugárutakon lehet, őket viszont *csak* nagy távolságokra köti össze bármifajta utca. A sugárutakon így szinte állandó a torlódás.

Megoldásként metró semmiképpen nem jöhet szóba, hiszen a thai főváros közismerten nem vízszegény területre épült. Inkább kacérkodnak a várostervezők a magasvasúttal, netán egy megemelt útvonalakból álló hálózattal. Mi történik azonban akkor a városképpel?

Bangkok kétségkívül nagy, *központja világvárosi.* Ipar, körzetén kívül, másutt alig van. A látogató — bár téved — hajlamos azt hinni, hogy a főváros azonos az egész országgal. Mint mindenütt a trópusokon, itt is *óriási különbség* van város és falu között. Ehen persze azért senki sem hal, bár az egy főre eső 800 dolláros GDP igencsak egyenlőtlenül oszlik meg. Ott azonban, ahol a tenger és a természet sok finomságot szinte „ingyen" megtermel, a minimum mindenkinek kijut. A különbség az életfeltételekben, persze, *szembeszökő.* Az északi hegyi törzsek némelyike még nyomorúságos körülmények között tengődik.

A dinasztia sajátságos szerepet játszik Thaiföldön. Elvileg tényleges hatalma nincs, ettől évtizedekkel előbb egy vértelen puccs megfosztotta. Változatlanul él azonban a királyság karizmája. Akárcsak Angliában, itt is *számon tartják a trónt,* mint a kedvezőtlen helyzetbe kerültek védelmezőjét, a szegénység támogatóját. Úgy tűnik, a királyság sokak számára valamifajta végső védelem, a kormányok felett álló menedék. A jelenség megértéséhez hozzá tartozik, hogy Rama dinasztiája — melynek leszármazottja a ma trónon ülő Bumibol is — történelme során néhány nagy egyéniséget már felszínre hozott.

Talán a legjelentősebb közülük a Csulalongkorn király, aki a századfordulón körútja során *Magyarországra is ellátogatott.* Az uralkodó reformjai által került az akkori Sziám a huszadik század küszöbére. Ismeretesek levelei is, melyekben leírja benyomásait a korabeli Budapestről, szólva a kor társadalmi életének jó néhány prominens figurájáról is. Jobban kellene talán építenünk a közös eseményekben egyáltalán nem bővelkedő thai történelem ezen mozzanatára, hisz a világ azon a részén Magyarországot még ma sem ismerik megfelelően, és ez áruink piacra jutásának nem elhanyagolható akadálya.

Pontosabban: el tudunk adni persze vegyi termékeket, hiszen e kategóriában az eredet nem annyira fontos. Az üzlet lényegében árkérdés. Más azonban a helyzet a késztermékekkel, berendezésekkel. Itt már számít, milyen a szállító mögött álló ország ismertsége, imázsa. Ma még előfordulhat, hogy egy jelentős üzletember vagy bankos országunkról szólva homlokát ráncolja, hisz ismer egy nagyon neves hosszútávfutót. Csak később hat hideg zuhanyként, hogy Iharos vagy Rózsavölgyi neve helyett Zatopeké kerül ajkára. Legyünk persze reálisak, *a sértődésnek semmi értelme.* Bangkok ugyanolyan messze van Budapesttől, mint amennyire Budapest fekszik Bangkoktól. Hány magyar ismer akár csak egy thai történelmi személyiséget, költőt vagy zenészt? És hány képes felidézni a délkelet-ázsiai kultúrákat nagymértékben befolyásoló Ramajana mondakör fő vonalát? De vissza a dinasztiához. *Bumibol király* személyében a dinasztia egyik legrokonszenvesebb képviselője foglalja el ma a trónt. Az uralkodó súlya nem abból adódik, hogy nemességet adományoz, bár ez a kegy is *nagy respektust élvez.* Népszerűségének sokkal jelentősebb oka, hogy a király és neje immár 20 éve töltik az év egy hónapját az ország északi részén, hegyi törzsek között, lényegében *szociális munkával.* Időközben Bumibol a térség gazdaságának elismert szakértője lett, sok esetben évekig tartó kísérletei és rábeszélése eredményeként hagyott fel sok falu a kábítószer-alapanyag növények termesztésével és tért át más, kevésbé kártékony, de a közösség megélhetését biztosító kultúrákra. A magas figyelem következtében jutott több település jó minőségű vízhez, energiához, iskolához.

Thaiföld nem járhatja Szingapúr útját — ezt az ország vezetői nem győzik hangsúlyozni. Itt állandóan arra kell gondolni, hogy *a lakosság többsége vidéken él.* Nem cél tehát a tőkeintenzív iparágak általános meghonosítása, hisz munkát sokaknak kell juttatni. A thaiföldi exporttermékek listáját tehát ma is a textiláruk vezetik. Bangkok minden bizonnyal a lelke mélyén elégedetten vette tudomásul azt az amerikai döntést, mely négy versenytársát (Tajvan, Szingapúr, Hongkong és Dél-Korea) megfosztja a fejlődő országoknak korábban nyújtott általános vámpreferenciáktól. Így *relatív előnye* a thai termékeknek némiképp fokozódott.

Exportálni ugyanis kell, hiszen a gazdasági növekedés talán legfontosabb tényezője a *kivitel.* Tavaly a GNP mintegy 6 százalékkal bővült, és az idén is hasonló eredmény várható. Jobb lenne, persze, a helyzet, ha az ország nyersanyagainak nagyobb hányada kerülne feldolgozottan külföldre, és mérséklődne a függőség a világpiaci ármozgásoktól. A nyolcvanas évek első felében *Thaiföld cserearányai is romlottak,* most azonban az árarányok inkább javára látszanak változni.

Emelkedik például a rizs ára, igaz, csökken az exportra rendelkezésre álló mennyiség. Tavaly négymillió tonnát adhattak el, az idén talán másfélre lehet számítani. Az ingadozások hatását csillapítaná, ha például a nyersgumi kincsekre nagyobb mértékben építenének ki feldolgozó kapacitásokat. Az AIDS-veszély következtében amúgy is nő a kereslet kesztyűk és kondomok iránt...

1987 *az idegenforgalom éve volt.* Látogass Thaiföldre — hangzott a jelszó. Bangkok arra is példa, hogyan lehet iparszerűen megszervezni a turisták költését. A nagy szállodák mellett bevásárlóközpontok várják az idegent, és az épülettömbön belül is számtalan lehetősége nyílik a pénzkiadásnak. A nagy forgalom miatt sokan így könnyű szívvel lemondhatnak a bizonytalan külvilágról. „Támaszpontjukon" belül amúgy is mindent megtalálnak.

Gara Szabolcs

Nicaraguai küldöttség hazánkban

(Folytatás az 1. oldalról)

kulását és a nemzetközi élet időszerű kérdéseit.

Az MSZMP főtitkárhelyettese pártunk és népünk támogatásáról biztosította a közép-amerikai válság békés rendezésére irányuló erőfeszítéseket. Méltatta a nicaraguai vezetés rugalmasságát, és egyértelmű készségét a guatemalai békemegállapodás rendelkezéseinek végrehajtására.

Lázár György megerősítette a Magyar Szocialista Munkáspárt szolidaritását a népi demokratikus, antiimperialista, el nem kötelezett politikát folytató Sandinista Nemzeti Felszabadítási Fronttal, a Nicaraguai Köztársasággal.

A megbeszélésen részt vett *Györke József*, a Központi Bizottság külügyi osztályának helyettes vezetője, *Dunai Imre* kereskedelmi miniszterhelyettes, valamint *Julio Lopez Campos*, a Sandinista Nemzeti Felszabadítási Front nemzetközi kapcsolatok osztályának vezetője, Dionisio Marenco Cardenal tervezési és költségvetési miniszter és Lizandro Chavez Alfaro.

Csehák Judit és Bayardo Arce Castano csütörtökön hivatalos megbeszélést tartott. A baráti légkörben és a kölcsönös megértés szellemében folytatott tárgyaláson Csehák Judit tájékoztatást adott országunk helyzetéről, a gazdasági és politikai kibontakozást szolgáló intézkedéseinkről. Bayardo Arce Castano ismertette a nicaraguai kormányzatnak a nemzeti függetlenség megvédése, a belső helyzet javítása érdekében tett lépéseit.

Terítéken a menzahelyzet

A fővárosi egyetemek, főiskolák gazdasági vezetőit, valamint a menzabizottságok képviselőit hívták össze szakmai tanácskozásra csütörtökön a Pest-Budai Vendéglátó Vállalat vezetői. Ez a vállalat üzemelteti ugyanis a legtöbb budapesti felsőoktatási intézmény éttermeit és büféit, s a megbeszélést azért kezdeményezte, mert az utóbbi időben megsokasodtak a panaszok az étkezdék áraira, a kiszolgálás színvonalára. *Nardai Gyula*, a vendéglátó vállalat igazgatója tájékoztatta a résztvevőket a közétkeztetés problémáiról, s a megoldások lehetőségeiről.

A részvevők egyebek közt felhívták a vállalat jelenlévő vezetőinek a figyelmét arra, hogy elsősorban az étkeztetés körülményein kellene javítani. A környezet tisztántartása, valamint az, hogy a később jövők is meleg ételt kapjanak, mindössze odafigyelés kérdése — hangsúlyozták. *(MTI)*

Ülésezett a FOT szakértői bizottsága

Lakásaink állapota nem kielégítő

A lakások *jótállási feltételeiről, a bérlakások kezelésének, fenntartásának helyzetéről* tanácskozott a Fogyasztók Országos Tanácsának lakásépítési és fenntartási szakértői bizottsága csütörtökön.

Forrai Sándor, a szakértői bizottság titkára hangsúlyozta: még sok a bizonytalanság a néhány hónapja érvényben lévő lakásjótállási rendelet alkalmazását illetően. A rendelet értelmében — az 1988. január 1. után megkötött szerződéseknél — *3 évig nem a lakóknak kell majd felkutatniuk, hogy melyik alvállalkozó követte el a hibát*, hanem a fővállalkozó kötelessége a bejelentéstől számított 15 napon belül a helyszínen nyilatkozni a javítás módjáról. A fővállalkozó feladata bizonyítani azt is, ha szerinte a hiba a rendeltetésszerűtől eltérő használatra vezethető vissza.

Sulyok György, a Fővárosi Tanács Ingatlankezelési és Építési Főigazgatóságának főigazgató-helyettese a budapesti bérlakásokkal kapcsolatban elmondta, hogy míg *az országos lakásállománynak csak egyötöde állami tulajdon, addig Budapesten az otthonok 56 százalékáról az IKV-k gondoskodnak*. Az ország bérlakásainak csaknem hatvan százaléka található Budapesten. A több mint 420 ezer fővárosi bérlemény műszaki állapota sok kívánnivalót hagy maga után. A budapesti bérlakások közül több mint 110 ezer 1950 előtt épült, s felújításukra eddig nem került sor. *Hetvenötezer* a komfort nélküli, illetve nagyon rossz állapotú szükséglakás. *(MTI)*

Nemzetközi konferencia a leszerelésről

Menny

Interjú d

Mennyivel emelkednek idén rűbben halljuk, ahogy közele nik az árstop. A legfrissebb a tot adnak az előrejelzéshez. A ről kérdeztük dr. Szikszay Bé

— Az adóreform hírére ta valy év közepén sok vállala elkezdte árait emelni. Az ak kori vélemények szerint az Ár hivatal nem tudta lefékezni ez a tendenciát, tehát az árak má az utolsó hónapokban is jelentősen emelkedtek.

— Valóban erősödő volt a infációs nyomás, bár ebben leg alább akkora szerepe volt meghozott évközi, korábba nem tervezett kormányzati in tézkedéseknek — ilyen volt a energia-áremelés, leértékelés — mint az adóreformra való „fel készülésnek". Éppen ezért ren deltük el a termelői árak tel jes körére tavaly augusztusba az *általános bejelentési kötele zettséget*. Ez annyit jelentett hogy ha nem találtuk indokolt nak az áremelést, akkor maxi mum hat hónapra a vállalat nak el kellett halasztania a drá gítást. *Hatásos eszköznek bizo nyult* az akkori rendkívüli ál lapotok mellett, amit bizonyí a statisztikánk is: a termelő árak az utolsó negyedévben 1,5 százalékkal emelkedtek, ez a legalacsonyabb ütem volt a negyedévek között egész évben ezen belül decemberben a növekedés 0,1 százalék volt. Miután *a hullám lefékeződött*, nyugodtabb légkörben kezdhettek hozzá a vállalatok az adóreformból következő termelői, fogyasztói árrendezéshez.

A számokból az is kiolvasható, hogy *ez nem árstop volt*, vagy befagyasztás, hanem rendkívül *szigorú fék*, aminek a segítségével kiszűrhettük *, mikor indokolt az áremelés*, és mikor halasztható. A beérkezett kérelmek mintegy *kétharmadát nem fogadtuk* el. Ma úgy tűnik, hogy talán egy kicsit „nagyobbat vágtunk", mint egyébként tettük volna. Csillapultabb lett az év végén az ármozgás, de valamivel *nagyobb let az idén az áremelési nyomás.*

Több az adó

— Az átárazás nem minden napi felfordulást okozott, leg alábbis a fogyasztó szemév nézve. Ráadásul kiürültek a üzletek. A ruhaboltok é

CSŐDÖK ÉS ÚJ VÁLLALATALAPÍTÁSOK AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

88-11-9.

A *Dun and Bradstreet* tanácsadó cég közétette a tavalyi év első 10 hónapjának csőd- és vállalatalapítási statisztikáját. Ebből következtetéseket vont le az év egészére vonatkozóan. Megállapítása szerint 1987 első 10 hónapjában az előző év azonos időszakához képest csak kis mértékben, 1.4 százalékkal növekedhetett a csődbe jutott amerikai vállalatok száma, s gyakorlatilag ez tekinthető a végleges tavalyi aránynak is.

1987-ben október végéig 52 718 amerikai vállalat jutott csődbe, illetve fejezte be működését. A mező- és erdőgazdaságban, valamint a halászatban növekedett a legnagyobb mértékben a csődök száma: a múlt év első 10 hónapjában 63,5 százalékkal több vállalkozás szűnt meg az ágazatban, mint az előző év azonos időszakában. Ugyancsak jelentős volt a csődök számának növekedése a szolgáltató ágazatban, ahol 20,8 százalékot mértek. A statisztikai adatok tanúsága szerint a csődök száma 25,6 százalékkal csökkent a bányaiparban, 9,8 százalékkal a nagykereskedelemben, 6 százalékkal a feldolgozóiparban és 2,1 százalékkal az építőiparban.

A konjunktúra alakulása szempontjából egy-egy ágazatban nemcsak a csődök, hanem az új vállalkozások számának alakulása is fontos mérce. 1987 első 10 hónapjában az Egyesült Államokban 199 ezer új vállalkozást alapítottak, 7,6 százalékkal kevesebbet, mint egy évvel korábban. A bányaiparban 14,6, a nagy- és kiskereskedelemben 9,9, a feldolgozóiparban pedig 5,2 százalékkal esett vissza a vállalatalapítások száma. A biztosítási és az ingatlanüzletben 4,9 százalékkal kevesebb új céget jegyeztek be, mint egy évvel korábban. A szövetségi államok közül a vállalatalapítási tevékenység az olajtermelő déli államokban csökkent a legnagyobb mértékben: 20,9 százalékkal.

G. S. J.

Rendelkezésére állunk, ha hirdetni kíván a VILÁGGAZDASÁGBAN!

Hirdetésfelvétel:
MTI Kiadó
Szervezési Osztály

Cím: 1016 Budapest,
Fém u. 5—7.
Telefon: 756-722/1618
közv. szám: 759-737
Telex: 22-4371

88-11-9.

Idén lelassul az amerikai profitok növekedése

New York-i tudósítónktól:

Az elmúlt esztendőben az amerikai vállalatok adózás előtti profitja átlagosan 9,6 százalékkal növekedett. Az előrejelzések szerint az idén a *GNP* az Egyesült Államokban a tavalyinál kisebb mértékben, mintegy 2 százalékkal fog növekedni, s a lassúbb gazdasági növekedés hatással lesz a vállalati nyereségek alakulására is. A *Blue Chip Economic Indicator* című szaklap számításai szerint az amerikai cégek adózás előtti profitja 1988-ban mindössze átlagosan 3,2 százalékkal haladja majd meg a tavalyi szintet.

A profitnövekedés lefékeződését több tényezővel magyarázzák. Idén az USA-ban várhatóan jelentősen lelassul a személyi fogyasztás, valamint a beruházások növekedése. Viszonylag kevés új gyárat és üzemet építenek, a beruházások elsősorban a gépek egy részének lecserélésére irányulnak. Kifuladóban van továbbá a vállalatok önáramvonalasításának a nyereség nagymértékű növekedésére gyakorolt hatása. A cégek többsége már 1987-ben csökkentette a termelési költségeket, bezárta a nem elég gazdaságosan termelő üzemeket, és elbocsátotta a felesleges munkaerőt. A vállalati profitokra kedvezőtlenül hat, hogy az új adótörvény értelmében az amerikai cégek idén összességében 30 milliárd dollárral több adót fizetnek, mint az elmúlt évben.

Az amerikai vállalatok termelőkapacitásainak ma már 20 százaléka van külföldön, elsősorban a délkelet-ázsiai és a dél-amerikai államokban. Külföldről származik az amerikai vállalati profitok 10 százaléka.

A *WEFA* tanácsadó cég véleménye szerint 1988-ban kiemelkedő konjunktúrával és az átlagot meghaladó profitnövekedéssel számolhat a légiközlekedés, a filmipar, a félvezetőgyártó ágazat. Jó üzletmenetre számíthat az élelmiszeripar, a papíripari ágazat, a vegyipar, valamint a távközlés. Ezek az ágazatok valószínűleg jelentősen növelik kivitelüket az idén. Az előrejelzés szerint az átlagosnál kisebb lesz a nyereség növekedése a gépkocsigyártó ágazatban, valamint a kiskereskedelemben.

FOGLALKOZTATÁSI KILÁTÁSOK AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

88-II 9.

New York-i tudósítónktól:

Az Egyesült Államok munkaügyi minisztériumának megbízásából a neves *Hudson Intézet* átfogó tanulmányt készített az ország munkaerőpiacának várható alakulásáról a következő 13 évben. A tanulmány megállapítja, hogy az ezredfordulóig terjedő időszak nem lesz mentes a politikai és a szociális feszültségektől, sőt, ezek kiéleződésére lehet számítani. Noha az intézet előrejelzése szerint az átlagos életszínvonal növekedni fog az USA-ban, a jövedelmi különbségek közötti szakadék jelentősen szélesedik: a jelenleginél jóval nagyobb lesz a szakképzett és a képzetlen munkaerő jövedelme közötti rés.

Az ezredfordulóig — állapítja meg a Hudson-tanulmány — a világ gazdasági növekedésének átlaga évi 3,1 százalék lesz, ezzel szemben az Egyesült Államokban a *GNP* évi átlagban 2,9 százalékkal fog bővülni. Ezt a gazdasági növekedést feltételezve, az ezredfordulóig 25 millió új munkahely létesítésére lesz szükség. A 25 millió új munkahelyet betöltő foglalkoztatottak többsége színesbőrű bevándorolt nő lesz. Az amerikai munkaügyi statisztikák a foglalkoztatottakat a bőrük színe szerint is nyilvántartják, így a tanulmány megállapítja, hogy az ezredfordulóig munkába állóknak csak 15 százaléka lesz fehér bőrű férfi. Jelenleg az amerikai foglalkoztatottak 47 százaléka tartozik ez utóbbi csoportba.

Miután az amerikai munkaerő-utánpótlás döntő hányada a következő esztendőkben a közép- és a dél-amerikai bevándorlókból, illetve a bevándoroltak gyermekeiből tevődik ki, a Hudson Intézet tanulmányában több ajánlást is megfogalmaz a kormánynak. Mindenekelőtt arra hívja fel a figyelmet, hogy erőfeszítéseket kell tenni a feketebőrű és a latin-amerikai származású munkaerő zökkenőmentes „integrálására" az amerikai gazdaságba és kultúrába. Ugyancsak fontos feladatnak tekinti az intézet az amerikai oktatási színvonal jelentős emelését, valamint a munkavállalás egyenlő feltételeinek a megteremtését.

Kedvezőek az amerikai légitársaságok idei kilátásai

88-II.3.

New York-i tudósítónktól:

Az üzemanyagárak csökkenése, az utasok számának növekedése, az új repülőgépek beszerzésének mérséklődése, valamint a kedvezményes díjtételű jegyek áradatának visszafogása az előrejelzések szerint jó konjunktúrát hoz idén az amerikai légiközlekedésnek.

Tavaly az amerikai légitársaságok belföldi és külföldi járatain az utasok száma 8 százalékkal növekedett, s idén 5 százalék körüli bővülést várnak az ágazat szakemberei. 1987-ben az Egyesült Államok légitársaságainak összesített profitja alig maradt el az 1 milliárd dollártól, idén a legrosszabb esetben is megismétlődik az egy évvel korábbi nyereségteljesítmény.

A tervezettnél nagyobb mértékű lehet a profitnövekedés, ha a kőolaj, illetve a kerozin ára az év folyamán a jelenleginél alacsonyabbra süllyed. A számítások szerint minden egycentes gallononkénti árcsökkenés (1 gallon = 3,78 liter) 130 millió dollárral mérsékli az amerikai légivállalatok működési költségeit. A légiközlekedés elemzőinek véleménye szerint nem elképzelhetetlen, hogy az idén 6—8 centtel csökken az üzemanyag ára gallononként.

Az amerikai légitársaságok arra számítanak, hogy a dollár jelentős értékvesztése miatt idén jócskán gyarapodik az Európából és Japánból érkező turisták száma. Az is valószínű, hogy az átváltási veszteségek miatt 1988-ban kevesebb amerikai fog külföldön vakációzni.

Noha a légitársaságok idén is sokféle kedvezményes jegyet kínálnak, az olcsó díjtételek száma jelentősen csökken az előző évihez képest. Ennek az az oka, hogy az USA légitársaságai szerint az utasok hajlandók magasabb árat is fizetni a légiközlekedésért, mivel „rászoktak" a repülésre, s az országban szinte mindennapos a repülőgépek igénybevétele, még viszonylag kisebb távolságokra is.

Tovább növekszik a pezsgőfogyasztás az USA-ban

New York-i tudósítónktól:

A *Champagne News* című szaklap szerint 1987-ben sem csökkent az amerikaiak pezsgővásárlási kedve. Tavaly összesen 49 millió üveg pezsgőt értékesítettek, 8 százalékkal többet, mint egy esztendővel korábban. Továbbra is igen népszerűek a francia gyártmányú pezsgők: tavaly mintegy 17 millió üveget importáltak Franciaországból. Ez a mennyiség 5 százalékkal haladja meg a korábbi év behozatalát.

A szakemberek véleménye szerint az amerikai fogyasztók elsősorban a hagyományos eljárással készített pezsgőket keresik, a tankpezsgők iránt viszonylag szerény a kereslet. A francia pezsgőgyártók a frank erősödése ellenére tavaly ezért tudták növelni kivitelüket az Egyesült Államokba, mert a pezsgő árát kevésbé emelték, mint a dollár gyengülése indokolta volna. A forgalom növelése érdekében az amerikai kereskedők is mozgósították tartalékaikat: a szokásos 80—100 százalékos haszonkulcs helyett csak 50 százalékot „tettek rá" az import pezsgő árára. Az előrejelzések szerint idén tovább növekszik a a pezsgőfogyasztás az USA-ban.